

02 Filippinene:
Lokale hjelpere
var viktigst

26 Nordem 20 år:
Slik jobber valg-
observatører

30 Norske bedrifter:
Gode råd på
veien til Afrika

ÅRETS
FAGBLAD
2013

Øst-Afrika:
Presse under
økende press
Side 6

BISTANDSAKTUELT

NR 9 – NOVEMBER 2013 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Framskritt redder liv

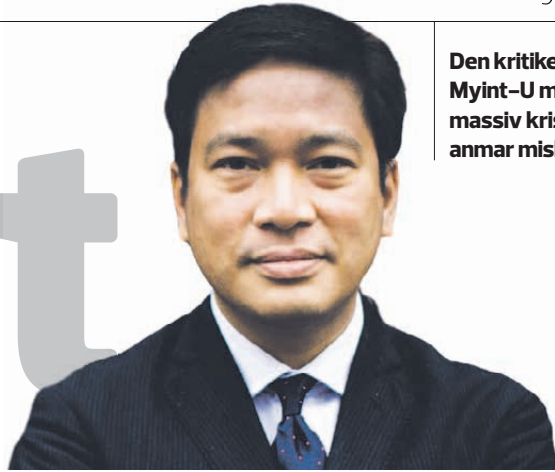
6-siders
tema

Aldri før har utviklingslandene opplevd raskere vekst og framgang enn de siste tre tiårene. Bedre ernæring og helse har reddet millioner av barn. **TEMA: Side 18**

Rwanda er blant landene som har opplevd en enorm framgang de siste årene. Et forbedret helsetilbud er viktig for Monica Mushi-myimana. Hun har akkurat født en sønn ved keisersnitt.

FOTO: ESPEN RØST

Aktuelt

Den kritikerroste forfatteren Thant Myint-U mener man kan stå overfor en massiv krise om fredsprosessen i Myanmar mislykkes. **Les mer på side 10**

For- jævligsering

Leder

Framskritt i utviklingsland er hovedtema i denne utgaven av Bistandsaktuelt. Midt oppe i nyhetene om bombing i Syria og tyfonens herjinger i Filippinene formidler vi denne gladsaken til våre lesere. Ikke for å skjønne virkeligheten eller lage tradisjonell «bistandspoesi», men for å korrigere og supplere det bildet et flertall av norske lesere og tv-seere får av virkeligheten og utviklingen i verden.

En undersøkelse Statistisk sentralbyrå nylig gjennomførte for Norad viser at folk flest har et ganske fortegnert og overdrevet negativt bilde av hvordan folk har det i utviklingsland. For mange er det ukjent at mange utviklingsland – og særlig de største og mest folkerike – har gjennomgått enorme endringer i positiv retning de siste tiårene.

Media har en stor del av skylden for at bildet blir skjevt og fortegnert. Journalister og fotografer dekker heller krig, konflikt og nød enn fulle klasserom og nye laptop på barneskoler i Rwanda. Men bistandsorganisasjonene er også en aktør i dette, og spiller ofte på lag med pressen: Jo, verre situasjonen kan beskrives, jo større oppmerksomhet, jo mer inntekter. Resultatet kan bli en forjævligsering av virkeligheten: at alt bare er håpløshet, kaos og problemer, at alle tiltak har vært fånyttede og at mennesker i utviklingsland framstilles som ofre - ressurssvake, kunnskapsløse og lidende, uten evne til å ta hånd om sine egne liv.

Et slikt galt virkelighetsbilde kan bidra til at beslutningstakere her hjemme tar feil avgjørelser, at folks fordommer mot utlendinger øker, at næringslivet unnlater å investere og at turister holder seg borte fra utviklingsland.

Hjelpeorganisasjonen Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpefond er blant de som har en høy bevissthet rundt dette. Tidligere har de laget kreative nettvideos som ironiserer over fordomsfulle og fordømmende holdninger. En ny kampanje tar sikte på å kåre de beste og verste innsamlingsvideoene i bransjen. Vi applauderer. Det er bra med vaktbikkjer.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Katastrofe- vante filippinere hjelper seg selv

Filippinere i utlandet vil sende hjem 26 milliarder dollar i år, ifølge Verdensbanken. Det bidraget er vel så viktig som internasjonal hjelpeinnsats etter tyfonen. – Vi er svært vant med katastrofer. Erfaring har lært oss at vi først og fremst må stole på våre egne, sier den filippinske forfatteren Jessica Zafra.

Av Hege Opseth

Zafra er en av landets mest kjente kommentatorer, og bidrar både i nasjonale trykte medier og på fjernsyn. Hun skriver også i internasjonale medier som The New Yorker.

Filippinske myndigheter har fått kritikk for at de ikke var forberedt. Det mener Zafra er urettferdig.

Hun viser til at tyfonen Haiyan var svært voldsom. Vinden ble målt til 300 kilometer i timen, det er rekordhøyt. En tretten fot høy mur av bølger slo inn mot ni regioner, deriblant Tacloban, og forårsaket voldsomme ødeleggelser.

– Vi er veteraner når det gjelder katastrofer - og vi var forberedt. Men ingen kunne forutse den styrken Haiyan hadde, sier hun i en e-post sendt fra Manila.

Filippinene er et fattig land, men er langt fra å være blant de aller fattigste. Landet rammes gjennomsnittlig av 20 tyfoner hvert år. Ifølge FNs kontor for samordning av humanitære aktiviteter (OCHA) er det registrert 182 naturkatastrofer i landet siden 2002. 11 000 mennesker har mistet livet. Disse tallene inkluderer ikke tyfonen Haiyan.

Da tyfonen slo inn mot land hadde alarmen gått for flere dager siden. Mange var evakuert fra de mest utsatte områdene før tyfonen nådde land. Likevel er konsekvensene katastrofale.

Nærmere 13 millioner mennesker er rammet av tyfonen og om lag 2,5 millioner mennesker trenger matvarehjelp, ifølge FN. Det vil ennå ta lang tid før det blir klart hvor mange som totalt har mistet livet.

Avgjørende

FN har bedt om 300 millioner dollar til nødhjelpsarbeidet, og Norge er blant de landene som har gitt penger. Regjeringen har bevilget til sammen 205 millioner kroner.

Men noe har lett for å forsvinne i nyhetsbildet: lokal beredskap i form av familie, venner, lokale hjelpeorganisasjoner og myndigheter er viktigere enn utenlandsk hjelp i den aller første kritiske fasen. Og de fortsetter å spille hovedrollen, selv om den internasjonale nødhjelpen nå har begynt å strømme inn.

En annen gruppe, filippinere i utlandet, er også kjempeviktig, i den kritiske overgangen mellom nød-

POLITIKK

Høyre-
velgere for bistand

Over halvparten av velgerne til Høyre og Frp er uenige i å kutte i bistanden, viser ny undersøkelse firmaet Ipsos MMI har utført for Redd Barna. Ifølge undersøkelsen ønsker 7 av 10 Høyre-velgere at Norge fortsatt skal bruke 1 prosent av bruttonasjonalinntekt eller mer på bistand. Hos Frp mener 4 av 10 det samme.

UTVIKLING

Norge fikk bronse

Bare Sverige og Danmark fører en politikk som er bedre for verdens fattige enn Norge. Det er konklusjonen etter at Center for Global Development offentliggjorde sin årlige Commitment to Development Index. Den rangerer land etter hvor utviklingsvennlig politikk de fører. Norge får skryt for høy bistand og deltagelse i fredsbevarende operasjoner, mens oljeproduksjonen samt høy toll på blant annet landsbruksprodukter trekker noe ned.

Kampen om å overleve ses overalt, jakten på mat og vann er det viktigste. Noen prøver også å bygge opp provisoriske skur.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN
DAGBLADET

hjelpsarbeid og gjenoppbygging. Ifølge Den internasjonale organisasjonen for migrasjon bor mer en 10 millioner filippinere i utlandet. Det er omtrent ti prosent av befolkningen på 100 millioner mennesker.

Da Haiyan slo til, var filippinere i utlandet raskt i gang med å samle inn penger. Og allerede før katastrofen var et faktum, anslo Verdensbanken at filippinere i utlandet ville sende tilbake 26 milliarder dollar løpet av 2013.

– Dette understreker viktigheten av diasporaen når det gjelder nødhjelpsarbeid. De spiller en avgjørende rolle og det er viktig at vi ikke mister dette av syne i de neste ukene og månedene, sier Stewart Davies ved FNs kontor for samordning av humanitære aktiviteter.

Gjenoppbygging

Verdens matvareprogramms direktør

Ertharin Cousin møtte overlevende fra tyfonen Haiyan i den hardt rammede byen Tacloban tidligere denne uken. Hun er imponert over styrken lokalbefolkningen viser, melder organisasjonens hjemmesider.

– Det jeg har sett i Tacloban i dag er den utrolige motstandskraften til det filippinske folket. Disse menneskene ber ikke om almisser, de ber om en hjelpende hånd til å gjenoppbygge livene sine, uttalte Cousin.

Umulig å være forberedt

Filippinene er en øystat med mer enn 7100 øyer. Mesteparten av landmassen på de største øyene består av fjellområder og platåer. Øyene ligger midt i tyfonbeltet som dominerer hele den vestlige delen av Stillehavet. Dette gjør at landet svært ofte utsettes for naturkatastrofer som jordskjelv, vulkanutbrudd og tyfoner.

Jessica Zafra, filippinsk forfatter og tv-kjendis.

Filippinene har i mange år vært et foregangsland når det gjelder å forebygge konsekvenser av naturkatastrofer.

– De var forberedt, men ikke på dette. Det vi har lært av tidligere katastrofer, som tsunamien i Japan, er at det ofte er flere faktorer som virker sammen og forsterker hverandre, sier direktør for FNs utviklingsprogram UNDP, Helen Clarke.

Bistandsaktuelt møter henne noen få dager etter Haiyan slo inn mot land. Hun mener det som har skjedd viser viktigheten av å gjennomgå planer for katastrofeforebygging på nytt.

– Dersom dette er fremtiden får

vi mer ekstreme hendelser. Da trenger vi nye planer for hvordan bygge motstandskraften til menneskene i de mest utsatte områdene, sier Clarke.

En million rammet

Nødhjelpsinnsetningen er nå i full gang. Vannforsyningen skal mer eller mindre være gjenopprettet i Tacloban, og FNs matvareprogram deler ut mat. Det handler fremdeles om å telle de døde og få oversikt over de store materielle skadene. Så mange som en million småbønder og fiskere har fått ødelagt levebrødet sitt. Hundretusenvis av hektar jord er ødelagt, melder FAO.

UNDP-sjefen mener det er avgjørende å nå tenke både nødhjelp og langsiktig utvikling.

– Utviklingsarbeid må slå inn så fort som mulig for at responsen skal bli effektiv, sier hun til Bistandsaktuelt. ■

« Vi er veteraner når det gjelder katastrofer. »»

4 **Aktuelt**

Gjennom et norskstøttet miljøprogram får 9000 familier i Amazonas støtte til å leve bærekraftig i regnskogen. Tømmerhoggeren Jonas Oliveira Da Silva kan nå hugge et tre lovlig – og tjener

Kutter regnskogstøtte med 400 mill. kroner

– Norge skal fortsatt ha en ledende rolle i arbeidet for regnskogbevaring, sier klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft. Likevel kuttet budsjettet for Klima- og skogprosjektet med 400 millioner på neste års statsbudsjett. **Av Espen Røst**

–Å redusere avskoging er en av de få absolutt nødvendige mulighetene vi har til å redusere utslippene raskt nok til å begrense den globale oppvarmingen

til to grader. Det er derfor helt nødvendig å begrense avskogingen drastisk i tropiske land. Ikke en gang i fremtiden, men i løpet av de neste par årene, erklærte Høyres nye klima- og miljøvernminister under konferansen

Tine Sundtoft, klima- og miljøvernminister.

FOTO: ESPEN RØST

Oslo Redd Exchange.

Men da regjeringens tilleggsproposisjon ble lagt frem i Stortinget noen dager etter kom det modererte toner fra miljøverndepartementet:

«Regjeringen har merket seg at betydelige midler i tidligere år er blitt stående på konto i Norge», og «vil derfor redusere bevilgningen til klima- og skoginitiativet med 400 millioner i 2014, fra 3 milliarder til 2,6 milliarder kroner». «Samtidig sikrer budsjettforslaget en mulighet til å øke bevilgningen til 3 milliarder kroner», heter det i en pressemelding fra

Miljøverndepartementet.

– *Hvordan vil kuttene påvirke arbeidet med regnskogbevaring, Tine Sundtoft?*

– Klima- og skogprosjektets viktige arbeid fortsetter. Men før vi bevilger like mye midler som tidligere, vil vi være sikre på at pengene vil kunne utbetales til mottakerne innenfor budsjettåret 2014. Dersom vi er sikre på dette, kan bevilgningen økes til 3 milliarder kroner. Vi beholder ambisjonsnivået og vil videreføre satsingen frem til 2020, sier klima- og miljøvernministeren til Bistandsaktuelt.

– Uforståelig kutt

Regnskogfondet er fornøyd med langsiktig satsing frem mot 2020, men er ikke imponert. Organisasjonen mener det er uforståelig og svært beklagelig at regjeringen starter sin miljøinnsats med et kutt på 400 millioner kroner.

– Først sier Erna at regnskogsatsingen er det viktigste klimatiltaket. Så kutter hun bevilgningen. Det er uforståelig og svært beklagelig, sier daglig leder Dag Hareide i Regnskogfondet.

Han mener at Norges støtte til regnskogbevaring har vært et positivt bidrag til at Brasil har kunnet redusere avskogingen med 77 prosent, og at Indonesia har igangsatt en rekke vik-

mer penger enn før. FOTO: ESPEN RØST

tige reformprosesser. Ifølge Hareide har Norge vært «lokomotivet» i den internasjonale innsatsen for å bevare regnskogen, som nå har spredd seg til 50 skogland.

Norsk gulrot

– De norske skogmilliardene fungerer som en gulrot for at disse landene skal bevare regnskogen, mener Hareide, og sier det har vært avgjørende at Norge har bevilget 3 milliarder kroner årlig til dette. – Når Norge nå reduserer den tilgjengelige summen, vil skoglandene oppfatte dette som sviktende vilje til betaling for at landene skal la skogen sin stå. Dette er et dårlig signal å sende ut, og svekker de kreftene som jobber for å bevare regnskog, biologisk mangfold og livsgrunnlaget til millioner av mennesker som er avhengig av skogen for å overleve, sier Hareide.

– Regnskogfondet og Naturvernforbundet har uttalt at de er bekymret etter kuttene?

– De trenger ikke å være bekymret. I budsjettet slår vi fast at vi vil videreføre klima- og skogsatsingen frem til 2020. Det er en klar forpliktelse, og Norge skal fortsette å ta en ledende rolle i å sørge for at klima- og skogtiltak skal involvere urfolk, respektere deres rettigheter, ivareta biologisk mangfold

og bidra til utvikling gjennom fattigdomsreduksjon, sier Sundtoft.

Styrket innsats

Riksrevisjonen leverte nylig en omfattende rapport som påpekte svakheter ved forvaltningen av klima- og skogsatsingen. Miljøverndepartementet sier de vil gjennomgå rapporten og vurdere behovet for forbedringer:

– Jeg kommer til å følge opp de forholdene som Riksrevisjonen har påpekt. En første og viktig forbedring er allerede foretatt, mener Sundtoft.

Hun understreker også at hun vil arbeide aktivt fremover for å styrke innsatsen ytterligere.

– Vi vil søke utvidet samarbeid med likesinnede giverland, fokusere på privat sektors rolle i arbeidet mot avskoging og jobbe for at klima- og skogsatsingen bidrar til grønn økonomisk vekst i utviklingsland, fastslår miljøvernministeren.

Regjeringen har nå gitt Sundtofts departement det hele og fulle ansvaret for klima- og skogprosjektet, et ansvar som tidligere lå i Utenriksdepartementet. – Å samle ansvaret for dette krevende prosjektet på ett sted, under én ansvarlig statsråd, vil effektivisere og styrke styringen av prosjektet, sier den ferske ministeren til Bistandsaktuelt. ■

Kommentar Gunnar Zachrisen

Hjertets seier på Stortingets bakrom

Har Knut Arild Hareide og KrF større innflytelse over bistands- og utviklingspolitikken fra Stortinget enn Siv Jensen og Frp har fra regjeringssposisjon?

SÅNN SER DET UT etter at budsjettforhandlingene mellom Høyre-/Frp-regjeringen og støttepartiene ble avsluttet tidligere denne måneden.

Da resultatet forelå, smilte Hareide bredere enn noen andre. Kuttet i bistandsbudsjettet som Siv og Erna hadde lagt opp til, var plutselig borte. På bakrommet på Stortinget hadde han vunnet i håndbak mot Erna og Siv. Gevinsten var 280 millioner kroner tilbakeført til utviklingsformål.

Resultatet står i kontrast til «Frp-frykten» deler av bistandsbransjen ga uttrykk for i forkant av regjeringsskiftet, men er i tråd med de vurderinger undertegnede og andre kommentatorer tidligere har gitt uttrykk for: KrF vil fortsette å øve innflytelse på dette politikkområdet også utenfor regjering. «Hjertesak» betyr minst like mye som regjeringsdeltakelse.

KrFs hjemmebane

Mens regjeringspartner Frp er mest opptatt av blanke seier i noen av sine hjertesaker, som samferdsel, eldreomsorg og innvandringspolitikk, gir de med lett hjerte noen titalls millioner til Hareide på hans hjemmebane: kirke, familierpolitikk og bistand. «Man må gi for å få», sa Siv Jensen allerede på valgnatten. Det sikrer samtidig mindretallsregjeringen arbeidsro og flertall i Stortinget.

«280 uspesifiserte millioner» er foreløpig meldingen fra de borgerlige partienes forhandlere. Det endelige resultatet, i form av titalls millioner kroner til ulike kon-

krete formål, skal overlates til Stortingets utenrikskomité å avgjøre.

I sin tilleggsproposisjon la Høyre og Frp opp til kutt i poster som; støtte til norske organisasjoners bistandsarbeid, regionbevilgningen til Afrika og FN-organisasjoner som UNDP og FNs matvarefond. Alt sammen er tiltak som ligger KrFs hjerte nær. Litt ondskapsfullt kan man spekulere i om ikke Børge Brende og Siv Jensen på disse postene nærmest har kalkulert med tap på bortebane, og hjemmeseier til KrF, misjonen og Venstre.

1-prosentmålet

Med Høyre og Frps beskjedne kutforslag sto det mangeårige felles politiske målet om å binde Norge til å yte 1 prosent av brutto nasjonalinntekt til bistand for fall. I stedet skulle det blå-blå oljerike Norge ut i verden og flagge 0,99 prosent.

I bistandsbransjen har en del generalsekretærer ment at *det* er et dårlig budskap å fronte i FN og på internasjonale giverkonferanser. (Pussig nok er de mindre opptatt av at en økende del av bistandsbudsjettet brukes på statlige asylmottak i Norge.) Andre, blant annet i bistandsforvaltningen, har vært mer kritisk til ropet om å pøse nye millioner inn i stadig nye tiltak i over 100 land rundt om i verden.

Men det er bare å konkludere: Det var Hareide som vant kampen på Stortingets bakrom, og vips så var bevilgningen tilbake på «gamelt nivå» – i tråd med det hellegte målet om 1 prosent av brutto nasjonalinntekt til bistand. ■

Knut Arild Hareide, KrF.

FOTO: KRF

«På bakrommet på Stortinget hadde han vunnet i håndbak mot Erna og Siv.»

Gjør som 3333 andre:
Følg oss og «lik» oss på facebook

BISTANDSAKTUELT

6 **Aktuelt**

Nye lover truer pressefriheten i Øst-Afrika

Journalister i Øst-Afrika møter stadig flere restriksjoner. Samtidig som Norge har lovet å stille strengere demokrati- og menneskerettighetskrav til sine mottakerland, vedtar landene nye og strengere presselover som skjerper kontrollen med medias virksomhet.

Av Emmanuel Muga, i Dar es Salaam og Gunnar Zachrisen, i Oslo

Burundi og Rwanda, som begge er beryktet for å fengsle journalister, vedtok nye medielover for noen måneder siden. Lovene viderefører strenge restriksjoner for journalisters arbeid. Mer overraskende er det at også Kenya, Tanzania og Uganda er i ferd med å vedta lover som legger bånd på pressens frihet.

– Disse lovene er et forsøk på undergrave yttringsfrihet og organisasjoners frihet i Kenya, sier leder av

Human Rights Watch Africa Daniel Bekele.

Administrerende direktør i Nation Media Group Linus Gitahi mener at de nye medielovene i Kenya vil ha en negativ effekt for pressefrihet.

– Med et statlig organ som kan innføre høye bøter, betyr det i praksis at du ikke kan ha en negativt vinklet nyhetsdekning av myndighetene. Det betyr i neste omgang at myndighetene står fritt til å gjøre akkurat som de vil, sier han.

Vage formuleringer

Den nye medieloven i Kenya, som bare venter på presidentens signatur, vil etablere en egen domstol med myndighet til å suspendere eller oppheve journalisters rett til å praktisere yrket. Den nye domstolen kan også gi mediebedrifter månedlige bøter på opp til 250 000 dollar – omlag 1,5 millioner kroner – for forseelser som «å spre krigspropaganda, oppfordre befolkningen til voldsbruk eller spre hatpropaganda». Enkeltjournalister kan få bøter opp til 12 000 dollar (rundt 72 000 kroner).

Bestemmelsene er vage og mange pressefolk frykter at kritikk av regjeringen kan bli tolket som oppfordring til voldsbruk eller hatpropaganda.

Også Rwanda har et eget presseorgan som jevnlig skal akkreditere journalister. Mens det tidligere var et statlig organ som gjorde dette, skal institusjonen nå bestå av folk fra pressen. Dette organet har offisielt tre oppgaver: å beskytte pressens uavhengighet, å behandle søknader om å etablere nye mediainstitusjoner og

« Høye bøter betyr i praksis at du ikke kan ha negative nyheter om myndighetene. »

Linus Gitahi, leder av Nation Media Group i Kenya

å gi journalister presseakkreditering. I tillegg skal organet fremme etiske standarder og journalistisk profesjonalitet, heter det seg.

Truer staten

Rettighetsgrupper har imidlertid fordømt den nye medieloven i landet, som de karakteriserer som vag og innrettet på å kontrollere den frie pressen. I Rwanda preger folkemordet i 1994 ennå rommet for politisk debatt og pressefrihet. Journalister kan bli satt i fengsel for å publisere noe som kan «fremme folkemordsideologi, så splid eller true statens sikkerhet».

Den Nairobi-baserte tegneren Gado kommenterer lokale lederes syn på pressefrihet.

Den nye medieloven som ble vedtatt i Burundi tidligere i år, har restriksjoner mot å rapportere om saker som «undergraver statens interesser». Loven innfører bestemte minimumskrav til utdanning og profesjonell erfaring for de som vil arbeide som journalister. Medieorganisasjoner kan få bøter opp til 3750 dollar, nesten 23 000 kroner, for presseforseelser.

Mange journalister i Burundi mangler høyere utdanning, og mediebedriftene er svært fattige. Det medfører at loven trolig vil hemme utviklingen av en fri presse i det lille østafrikanske landet.

Pc-forbud

Nasjonalforsamlingen i Uganda har på sin side foreslått en ny lov som vil forby journalister å ha med elektronisk utstyr som lydopptakere, telefoner, kamera og bærbare pc-er inn i nasjonalforsamlingen.

Jacob Oulanyah, nasjonalforsamlingens visepresident, har begrunnet lovforslaget med parlamentarisk behov for å verne sitt privatliv. – Bruk av kamera vil eksponere vårt privatliv, sa han under debatten om lovforslaget i nasjonalforsamlingen.

Organisasjonen for journalister som arbeider i nasjonalforsamlingen har reagert sterkt på lovforslaget, og mener den undergraver pressefriheten i landet.

I Tanzania debatterer nasjonalforsamlingen en ny lov som vil øke

bøtene for journalister. Ifølge de gamle lovene er det en forbrytelse å ærekrenke presidenten eller å publisere noe som kan undergrave regjeringen. Det kunne straffes med bøter opp til ti dollar, 60 kroner. Det er ikke nok, mener regjeringen, som vil øke bøtene for presseforseelser opp til 3500 dollar, over 21 000 kroner.

Fordømmes

Presseloven har også bestemmelser som gir informasjonsministeren myndighet til å suspendere mediebedrifters rett til å publisere eller kringkaste. Journalister kan få fengselsstraff for å ærekrenke presidenten.

Menneskerettsaktivister i alle landene har fordømt forsøkene på å bruke lovverket til å kvele pressefriheten, men regjeringene er fast bestemt på å få lovene på plass.

Høyre-/Frp-regjeringen har i sin regjeringserklæring lovet å stille sterkere krav til menneskerettigheter og demokrati i bistandssamarbeidet.

Både Tanzania, Uganda, Kenya og Burundi mottar betydelige summer norsk bilateral bistand, til sammen om lag 1 milliard kroner i 2012. Av disse er Tanzania den klart største med 539 mill. kr., etterfulgt av Uganda med 306 mill. kroner. Burundi og Kenya mottar henholdsvis 96 og 84 mill. kroner.

Det har ikke lyktes Bistandsaktuelt å få en kommentar fra Utenriksdepartementet til saken. ■

Pressetrøbbel i Øst-Afrika i 2013

■ Tanzania har stoppet to dagsaviser. Mwananchi, en ledende avis, ble stengt i to uker, mens Mtanzania ble stengt i tre måneder.

■ Den erfarne tanzaniske journalisten og redaktøren Absolom Kibanda står for retten tiltalt etter straffeloven for å ha publisert en artikkel «som oppildner de væpnede styrker til mytteri». Samme redaktør ble i fjor utsatt for et grovt overfall der han blant annet mistet et øye.

■ Uganda stengte kontorene til landets ledende avis The Monitor etter at den hadde publisert et brev som påstod at president Yoweri Museveni la til rette for at hans sønn skulle etterfølge ham.

■ Politiet i Kenya truet med å arrestere journalister for oppvigleri fordi de rapporterte om sikkerhetspersonell som plyndret varehuset Westgate Mall etter terroraksjonen i høst.

■ Burundi fengslet journalisten Hassan Ruvakuki etter anklager om å fremme terrorisme. Han ble senere benådet.

■ Rwanda har løslatt de to journalistene Saidath Mukakibibi og Stanley Gatera etter endt soving, mens journalisten Agnes Uwimana fortsatt sitter i fengsel.

Statssekretær Pål Arne Davidsen var nylig til stede ved åpningen av Afrikas største solkraftverk i Sør-Afrika. Kraftverket har fått støtte av Nordfund og Davidsen varsler økt satsning på næringsliv og handel fremover. FOTO: UD

Har klokke- tro på handel

Mer støtte til næringslivet og friest mulig handel. Det er Pål Arne Davidsens oppskrift på en effektiv utviklingspolitikk.

Av Even Tømte

NÅR BISTANDSAKTUELT snakker med statssekretær Pål Arne Davidsen, har han nettopp vendt tilbake fra sin første reise i embetets medfør. Statssekretæren synes det er passende at den handlet om å åpne Afrikas største solkraftverk i Kalkbult i Sør-Afrika, bygget av Scatec Solar med 80 millioner Nordfund-kroner med på lasset. Utviklingspolitikken skal handle mer om dette i tiden fremover, varsler statssekretæren fra Frp.

– Dette er hammeren på spikeren for regjeringens prioriteringer: økt fokus på næringsfremme, særlig i Afrika, økt fokus på fornybar energi og på virkemiddelapparatet for å fremme investeringer, spesielt Nordfund. Det var en lett sak for meg å si ja til en slik henvendelse.

Investeringsavtaler

Statssekretæren lover en mye mer systematisk satsing på næringsfremme og handel. Et konkret eksempel er bilaterale investeringsbeskyttelsesavtaler.

– Vi har intensjoner om at Nordfund skal spille en enda større rolle i utenriks- og utviklingspolitikken og i fremvoksende markeder. I mange av disse markedene er det høy politisk risiko. Da er det helt avgjørende at man har avtaler som kan redusere risikoen for investeringene. Vi ligger langt etter våre nordiske naboer når det gjelder å inngå slike avtaler. Der det er hensiktsmessig vil vi ha en mye mer proaktiv holdning, sier Davidsen.

Davidsen vil ha en bedre koordinering av ulike politiske virkemidler for å stimulere handel og investeringer: handelsavtaler, bistand, og ulike støtteordninger for norske bedrifter som investerer i utlandet.

– Greit å konkurrere på skatt

– Du nevnte Nordfund. Et uavklart spørsmål under den forrige regjeringen har vært hvilken mulighet Nordfund skal ha til å investere gjennom

tredjeland, eller skatteparadiser...

– Den forrige regjeringen mente at man skulle ha en positiv liste med land det er akseptabelt å investere gjennom. Vi mener det skal være likebehandling mellom Nordfund og andre statlige selskap. Vi ser Nordfund som et såpass viktig redskap for investeringer ute at strengere retningslinjer ikke nødvendigvis vil være til det beste for utviklingslandene og befolkningen der. Vi mener at skattekonkurranse handler om utviklingslandenes politiske handlingsrom. Det må de få lov til å fastsette selv. Nå er en del av disse problemene løst ved at vi har inngått skatteavtaler med en del av disse landene.

– Friest mulig handel

– Det står i regjeringserklæringen at vi skal fremme en friest mulig verdenshandel. Vi vil ha en ordentlig prosess hvor vi diskuterer både en eventuell reversering av ostetollen og bedre tollpreferanser for flere utviklingsland. Men det må vi få lov å komme tilbake til.

– De fattigste landene har tollfri markedsadgang til Norge, men klarer ikke å konkurrere på våre markeder likevel.

Målet må ikke nødvendigvis være at landene skal kunne eksportere til europeiske markeder, men vi har en grunnleggende tro på at handel i seg selv er et gode. Handel vil ikke nødvendigvis bety mer afrikansk biff på Rema, men også mer handel innad i regioner, for eksempel i det sørlige Afrika.

– Har norsk bistand en rolle å spille her?

– Ja, absolutt. Bistand kan brukes mer strategisk for å legge til rette for mer handel. En del dereguleringer og reduksjon av byråkrati kan gjøre at handelen flyter friere. Et annet eksempel er bistand knyttet til institusjonsbygging, for å sikre skatteinntekter. Vi skal fremdeles ha et høyt bistandsnivå, men bruke bistanden strategisk for å bidra til handel. ■

8 **Aktuelt**

Ny rapport:

Staten må sjekke pengeinnsamlere

For å sikre at innsamlede penger går til formålet bør det innføres registreringsplikt for private innsamlere, og staten bør være kontrollør. Det er konklusjonen i en ny rapport bestilt av Kulturdepartementet. **Av Tor Aksel Bolle**

For å sikre givere og mottakere mot useriøse aktører bør det innføres en registreringsplikt. Den skal gjelde for alle som samler inn penger i Norge, over et visst minimumsbeløp. Og staten bør ta på seg rollen som kontrollorgan. Det er hovedkonklusjonen i rapporten revisorfirmaet PricewaterhouseCoopers (PwC) har laget på oppdrag fra Kulturdepartementet. Rapporten evaluerer effekten av *Lov om registrering av innsamlinger* som trådte i kraft i 2009.

Lov om innsamlinger

Lov om registrering av innsamlinger ble vedtatt i 2007 og trådte i kraft i 2009. Hensikten var å styrke tilliten til seriøse innsamlere og gjøre det vanskeligere for useriøse å samle inn penger. Innsamlingsregisteret, som er et frivillig register for organisasjoner, ble opprettet som en følge av dette. Stiftelsen Innsamlingskontrollen har ansvaret for driften av Innsamlingsregisteret.

Få sanksjoner

En rekke organisasjoner er intervjuet under arbeidet med rapporten. Det er også samt representanter for blant annet Frivillighet Norge, Innsamlingskontrollen, Innsamlingsrådet og Soria Moria-stiftelsen. Flertallet av de intervjuede er enige om at loven fra 2009 ikke fungerer.

Hensikten med loven var blant annet å bidra til større åpenhet om innsamlinger og gjøre det vanskeligere for useriøse aktører. Bistandsaktuelt og andre medier har de siste årene flere ganger skrevet om organisasjoner som samler inn millionbeløp i Norge, med tvilsomme metoder. Samtidig er det ofte svært vanskelig å finne ut av hvordan pengene faktisk blir brukt.

«Det representerer en betydelig utfordring at det i dag finnes få reelle sanksjonsmidler innenfor innsamlingsvirksomheten innen frivillig sektor.»

Revisorfirmaet PwC

Bistandsaktuelt har flere ganger skrevet om organisasjoner med tvilsomme innsamlingsmetoder og lite åpenhet om pengebruken sin.

Organisasjonene er ofte ledet og dominert av enkeltpersoner. De er ikke registrert i Innsamlingsregisteret og samler som regel inn penger via telefonsalg. Telefonsalget retter seg i all hovedsak mot eldre.

«Det representerer en betydelig utfordring at det i dag finnes få reelle sanksjonsmidler innenfor innsamlingsvirksomheten innen frivillig sektor.», skriver PwC. Revisorfirmaet mener at

en pliktig registrering av innsamlere vil virke preventivt overfor aktører som opererer i etikkens og straffelovens grenseland.

Dårlig selvjustis

Tross kritikken mot innsamlingsmetoder og svak kontroll går flertallet av organisasjonene imot at staten skal føre kontroll med innsamlerne. Ifølge rapporten mener organisasjo-

UD fikk svar fra høyt lønnet IPPF-sjef

Sjefen i helseorganisasjonen International Planned Parenthood Federation forsikrer Norge at han etterstreber måtehold hva gjelder lønnsnivå. Selv tjener han drøyt 2 millioner kroner i året.

Av Gunnar Zachrisen

Tewodros Melesse, IPPFs generalsekretær

I ET BREV TIL Utenriksdepartementet forklarer organisasjonen hva som ligger bak dens høye lønnsnivåer. Brevet kommer etter at Bistandsaktuelt i høst avslørte at ni sjefer i den norskstøttede helseorganisasjonen tjener over en million kroner.

Daværende statssekretær Arvinn Gadgil (SV) lovet den gang å be organisasjonen om en redegjørelse for de faktiske forhold rundt lønnsnivået. Det gjorde han i et brev 16. september i år. Og 15. oktober mottok Utenriksdepartementet svaret.

«Jeg vil understreke at i min periode som generaldirektør har jeg personlig etterstrebet at vi skal utvise tilbakeholdenhet hva gjelder lønns-

ger.», skriver IPPFs generalsekretær Tewodros Melesse i brevet. «Jeg har selv gått foran med et godt eksempel. Min lønn, inkludert tillegg, ligger under det som var det nominelle nivået til mine to forgjengere. Dette betyr at min lønn ligger under det som ble betalt til min forgjenger i 2002.» skriver han blant annet.

Over 2 mill. kr

IPPF-sjefen opplyser samtidig at hans egen lønn ligger på 341 000 dollar per år, inkludert skattbare tillegg. Det tilsvarer en årslønn på i overkant av 2 millioner kroner. Brevet avslører ikke hva hans forgjengere i IPPFs sjefsstol har tjent.

– Bør holde seg unna

Overbevisende telefonselgere brukes av flere useriøse innsamlere. En ny rapport fra revisorfirmaet PwC anbefaler nå at staten tar ansvaret for å kontrollere organisasjoner som samler inn penger til veldedige formål.

FOTO: LARRY WILLIAMS/
CORBIS/NTB SCANPIX

FRIVILLIGHET NORGE, som har 280 medlemsorganisasjoner, liker ikke forslaget om at staten skal kontrollere innsamlinger til idelle formål.

Birgitte Brekke,
generalsekretær i
Frivillighet Norge.

FOTO: FRIVILLIGHET NORGE

– Staten bør ikke kontrollere sivilsamfunnets innsamlinger. Det er vi imot først og fremst på prinsipielt grunnlag, men vi tror også at det vil medføre ekstra kostnader og administrasjon, sier Birgitte Brekke.

Hun er generalsekretær i Frivillighet Norge, en paraplyorganisasjon som har 280 medlemmer. Blant disse er også store aktører som Redd Barna og Kirkens Nødhjelp. Medlemsorganisasjonene samler inn rundt 5 milliarder kroner årlig.

Hvor mange?

Brekke er enig i at loven om registrering av innsamlinger ikke har fungert, men hun mener også at man vet for lite om hvor omfattende problemet med useriøse innsamlere er.

– Vi vet at det finnes organisasjoner som driver useriøst. Men hvor mange er de og hvor mye samler de inn? Husk på at det er rundt 90 000 foreninger, lag og organisasjoner i Norge. Nesten alle samler inn penger i noe omfang og nesten alle gjør det på en skikkelig måte.

Brekke mener at Innsamlingskontrollen kan fungere langt bedre og mer effektivt enn i dag.

– Innsamlingskontrollen bør få ressurser til å følge opp organisasjoner det klages på og til å gjøre undersøkelser selv. Kontrollen bør ikke utføres av staten, understreker hun.

<<For lite ressurser>>

Advokat Børre Hagen, som er daglig leder for Innsamlingskontrollen, sier han tar kritikken som framkommer i PwCs rapport til etterretning.

– Vi jobber allerede med flere av de tingene som vi får kritikk for ikke å gjøre: som for eksempel å bli mer synlige og å følge opp useriøse innsamlere. Men dette handler også om ressurser. Slike tiltak koster, sier han.

Også Hagen er skeptisk til PwC sitt forslag om statlig kontroll av innsamlere. Kulturdepartementet opplyser at rapporten nå skal ut til høring. ■

nene blant annet at selvjustisen blant pengeinnsamlere er så sterk at det i praksis virker som en kontroll av de useriøse.

Revisorfirmaet har imidlertid liten tro på organisasjonenes evne til å kontrollere seg selv. «Det finnes etter vår vurdering ingen konkrete eksempler i analysegrunnlaget på hvordan selvjustisen utspiller seg, og PwC mener at det er urealistisk å tro at slik selvjustis

vil kunne regulere et såpass mangefasettert marked med så store midler i omløp», heter det i rapporten.

PwC er også kritisk til noen av holdningene som preger bransjen. Mange av organisasjonene som argumenterer mot at staten skal føre kontroll med innsamlinger er påfallende lite opptatt av mottakerne av pengene som samles inn, mener revisorfirmaet. Derimot framhever de

hensynet til organisasjonene selv og hensynet til girverne.

Mange organisasjoner er misfornøyde med Innsamlingskontrollen og med effekten av det nye registeret som ble etablert da den nye loven trådte i kraft i 2009. Ifølge organisasjonene er Innsamlingskontrollen for lite kjent og har et for vagt mandat. Den har heller ikke ressurser til å følge opp «de useriøse» i bransjen, mener de. ■

Av brevet framgår det at IPPF for tiden har fem direktører og seks regionaldirektører, underlagt den etiopiske generalsekretæren. De fem direktørene tjener mellom 960 000 og 1,2 millioner kroner, de fem regionaldirektørene tjener mellom 690 000 og 1,9 millioner kroner. Sju av ti tjener over en million kroner, målt ut fra dagens kroneverdi mot dollar.

Ifølge IPPF-sjefen er lønnsnivået gjenstand for jevnlig analyse foretatt av to ulike uavhengige konsulentbyråer. Han understreker videre i brevet at lønnsnivået i organisasjonen ligger under nivået for de internasjonale sekretariatene i Save the Children (Redd Barna) og Røde Kors/Røde Halvmåne.

Moderasjon

I SV-statssekretær Gadgills brev til IPPF uttrykker han på generelt grunnlag bekymring overfor lønnsnivået blant ledere i internasjonale ikke-statlige organisasjoner. I brevet heter det videre at utenriksdepartementet snart vil etterspørre tilsvarende informasjon fra andre internasjonale organisasjoner som mottar norsk støtte.

Den nye statssekretæren i Utenriksdepartementet Hans Brattskar (H) forsikrer i en e-post at lederlønninger og kostnadseffektivitet fortsatt vil være i fokus, også etter regjeringsskiftet. Men han lover ingen aktiv kartlegging.

Hans Brattskar,
statssekretær
i Utenriks-
departementet

– Vi er alltid opptatt av moderasjon med bistandsmidler. Samtidig er det viktig å sikre at våre samarbeidspartnere har gode ledere, sier statssekretær i Utenriksdepartementet Hans Brattskar.

Han mener at det må være en logisk sammenheng mellom lederlønninger og andre administrative kostnader på den ene siden, og det en organisasjon oppnår på den andre.

Dialog-tema

– I samarbeid med Norad har vi jevnlig dialog med alle organisasjoner som mottar bistandspenger fra Norge. Jeg vil forsikre meg om at

lønnsnivå og andre administrative kostnader er tema i vår dialog med internasjonale organisasjoner, for å sikre en kostnadseffektiv drift med vekt på best mulig resultater, sier han.

IPPF har mottatt norsk støtte i en årrekke. I fjor mottok organisasjonen, som blant annet arbeider for fattige menneskers seksuelle og reproduktive rettigheter, 40 millioner kroner i kjernestøtte fra Norads sivilsamfunnsbevilgning. Det er mer enn noen annen internasjonal organisasjon. Trygg abort og familieplanlegging er blant organisasjonens kjerneoppgaver, med ungdom som en særlig målgruppe. ■

10 **Aktuelt**

■ SOMALIA

475 000

somaliske flyktninger skal returneres fra Kenya til Somalia etter en ny avtale mellom de to landene.

■ KLIMA

Ny utslippsrekord

De globale CO₂-utslippene fra forbrenning av fossilt brensel har aldri vært høyere i menneskets historie, melder Bjerknessenteret for klimaforskning. Verdens CO₂-utslipp fortsetter å vokse, tross veksten i fornybar energi. I fjor ble det sluppet ut rekordhøye 35 milliarder tonn CO₂ fra forbrenning av fossilt brensel. Utslippene er over 60 prosent høyere enn 1990-nivået.

– Mulig å stanse verdens lengste borgerkrig

Den kritikerroste forfatteren Thant Myint-U mener man kan stå overfor en massiv krise om fredsprosessen i Myanmar mislykkes. Om den lykkes derimot, kan den bli en «gamechanger» for hele regionen. **Av Espen Røst**

Fredsprosessen er i en kritisk fase. Det har vært hundrevis av møter og et dusin våpenhviler er underskrevet. For to uker siden var alle lederne av de etniske væpnede gruppene samlet i møte med myndighetene. For første gang på 70 år er det enighet om et rammeverk for en nasjonal våpenhvileavtale, sier historiker Thant Myint-U til Bistandsaktuelt.

Forfatteren av bestselgerne «The river of lost footsteps» og «Where China meets India» viser til at Myanmar har en lang historie med etniske konflikter.

– Om man ikke lykkes kan det oppstå en meget farlig situasjon, sier Myint-U da Bistandsaktuelt møter ham etter foredraget han nylig holdt i Oslo. Han peker på at prosessen ennå ikke har klart å inkludere alle aktører fullt ut.

– Mange steder der volden skjer er folk fattige. Men dersom man lykkes

med å få på plass en fredsavtale vil det være en økonomisk gamechanger, ikke bare for Myanmar, men for folk i hele regionen.

Norsk gullgruve

Et av de mange selskapene som nå snuser på et blodferskt marked, er Telenor. Den norske telegiganten ble i juni innstilt til en av to mobilisenser sammen med selskapet Ooredoo fra Qatar. Lisensen kan bli en gullgruve: Myanmar har 60 millioner innbyggere – de færreste har mobil. Men hvilke utfordringer kan den norske telegiganten møte på i Myanmar?

– Myanmar har ikke et perfekt

«Mange misforsto det gamle regimet som et kollektiv, en junta. Landet var faktisk styrt av én mann alene.»

økonomisk landskap, man har alle de «normale» problemene og lite gjennomsiktighet. Men dette er utfordringer Telenor også møter i de andre landene i Asia, sier Myint-U.

Forfatteren sier det fortsatt er store korrupsjonsproblemer i landet.

– Myanmar er verken bedre eller verre enn andre når det kommer til kameraderi. Men det viktigste nå er å ha fokus på de store kontraktene, de virkelig store pengene – der må det være full gjennomsiktighet. Med Telenor og Ooredoo har det foregått veldig renhårig, mener han.

Mobiltelefon-hunger

Myint-U tror Telenor kan påvirke Myanmar positivt, og peker på at mobiltelefoni kan bidra til bedre levekår for landets fattigste.

– Mange som lever på landsbygda, mangler tilgang på de mest grunnleggende ting. Uten banktjenester, med uklar eiendomsrett, uten elektrisitet og med dårlig informasjonsflyt. En

mobiltelefon kan bidra til å gjøre hverdagen enklere, sier Myint-U.

Forfatteren mener et utbygd telenett er en av mange nødvendigheter i et land som skal bygges fra bunnen. Og det er mye å ta fatt på i et land som ligger på 149. plass av 186 på FNs levekårsindeks (HDI) for 2012.

En studie fra samme år sier at det har vært en fattigdomsreduksjon i den delen av befolkningen som er del av FNs utviklingsprogram (UNDP), fra 43 prosent i 2008 til 39 prosent i 2012. Tallene viser at Myanmar har en lang vei å gå før de store forandringene gjør seg gjeldende for majoriteten av befolkningen.

Enorm forandring

Helt siden attentatet på Aung San Suu Kyis far, frigjøringshelten Aung San i 1947, har Myanmar vært preget av etniske konflikter, krig og etter hvert et svært brutalt militærregime. Men etter at generalene trakk seg tilbake, har verden vært vitne til en av de

Syria har utviklet seg til en humanitær katastrofe av ufattelige dimensjoner og vi har en forpliktelse til å stille opp >>

Utenriksminister Børge Brende da Norge nylig bevilget ytterligere 100 millioner kroner til humanitær hjelp til Syria.

President Thein Sein har selv spilt en hovedrolle i demokratiseringen av Myanmar, mener den kjente forfatteren og historikeren Thant Myint-U.

FOTO: ESPEN RØST

Thant Myint-U

■ Historiker og forfatter, født i New York i 1966. Barnebarn av tidligere generalsekretær i FNU Thant. Bosatt i Yangon, Myanmar.

■ Utdannet ved Harvard og Cambridge. Underviste i moderne historie ved Cambridge fra 1996 til 2000.

■ Har gitt ut tre bøker; «The Making of Modern Burma», «The River of Lost Footsteps: A Personal History of Burma» og «Where China Meets India: Burma and the New Crossroads of Asia». I tillegg har han publisert en rekke artikler om Myanmar i internasjonale aviser og magasiner.

■ Er spesialrådgiver for the Myanmar Peace Centre, medlem av Myanmar nasjonale økonomiske og sosiale råd, formann i Yangon Heritage Trust og nestleder av World Economic Forums råd for Sørøst-Asia.

■ Har deltatt i fredsbevarende FN-operasjoner i Kambodsja og det tidligere Jugoslavia. Har også tjenestegjort ved FN-sekretariatet i New York.

KILDER: WWW.PEACEBUILDING.NO, NOREF OG WIKIPEDIA

mest overraskende politiske omveltninger i vår tid. *Hva var det egentlig som skjedde?*

Det er tre hovedgrunner, mener Myint-U:

– I nesten to tiår hadde de militære arbeidet med en ny grunnlov. Allerede for fem år siden sa mange at den ville føre til store endringer. Den er ikke fullt ut demokratisk – for den gir fortsatt de militære vide fullmakter, men den har et større demokratisk spillerom enn den gamle, sier Myint-U.

– Viktigere; jeg mener mange har misforstått det gamle regimet som et kollektiv, en junta. Det var faktisk styrt av én mann alene. Da senior-general Than Schwe trakk seg tilbake, ble det et politisk vakuum som Thein Sein grep.

Han grep muligheten og drev landet mot mer politisk frihet og mer åpenhet.

Forandring måtte skje

– Men det viktigste er nok at burme-

sere lever mindre isolerte liv enn for tjue år siden. Folk har slektninger i USA, i Australia og i Europa, de jobber i utlandet, de reiser til Bangkok og Singapore, de ser satellitt-tv og de har tilgang på internet. Intellektuelt sett var det rett og slett for dumt at landet skulle leve så isolert. Folkets følelse av at en forandring måtte skje var overveldende.

– I 2012 ble Aung San Suu Kyi og flere fra NLD valgt inn i parlamentet. Men etter dette har det vært en del kritikk. Er hun og NLD «bundet på hender og føtter» etter at de kom inn i parlamentet?

– Nei, det synes jeg ikke. Jeg tror deltagelsen i parlamentet har gitt dem trening i spørsmål rundt lovverk og politiske prosesser. Aung San Suu Kyi har så mange kvaliteter, men hun hadde ingen parlamentarisk erfaring. Parlamentet har gitt henne og NLD en god plattform til å snakke ut om nasjonale utfordringer, sier Myint-U. ■

■ KINA

Myker opp ettbarnspolitik

Kina myker om den omstridte ettbarnspolitikken landet har ført de siste 30 årene. Kinesiske myndigheter vil snart tillate par hvor en av partene er enebarn å få to barn. Det melder nyhetsbyrået Xinhua. Ettbarnspolitikken er svært upopulær blant kinesere flest og Kina har også en stadig eldre befolkning. Oppmykingen av ettbarnspolitikken er allerede prøvd ut i deler av landet.

Helsearbeidere er skyteskive i Syrias krigshelvete

– Verden har ikke sett krigshandlinger og ødeleggelser av et slikt omfang siden 2. verdenskrig. Det vil ta flere tiår å bygge opp igjen, sier norske Elizabeth Hoff. Mens granatene faller i gatene utenfor kontoret, forsøker hun å koordinere den internasjonale helseinnsatsen i Syria.

Av Tor Aksel Bolle

– KONSEKVENSEN AV kraftige, langvarige kamphandlinger i et tettbefolket land er forferdelige. Minst 115 000 er døde og over 575 000 skadde siden mars 2011, sier Hoff.

Ålesunderen med 17 års fartstid i Verdens Helseorganisasjon (WHO) er direktør for organisasjonens kontor i Syria. Sammen med 55 medarbeidere jobber hun blant annet med å distribuere FN-organisasjonens medisiner og medisinsk utstyr. I tillegg koordinerer hun den samlede internasjonale helseinnsatsen i landet.

Hun opplyser at Syria nå er definert som en «grade 3 emergency», det er det høyeste krisenivået FN opererer med.

– Helsesektoren er brutt fullstendig sammen. 60 prosent av sykehussene er berørt av konflikten. Tusenvis av leger og sykepleiere har flyktet fra landet, og vi ser at helsepersonell er mål for mange av partene i konflikten.

Medisinmangel

Rundt 200 leger og sykepleiere er blitt rapportert drept, skadet eller kidnappet i krigen, men ifølge Hoff er tallet trolig langt høyere.

– Situasjonen er svært dystert og den er blitt gradvis verre siden jeg begynte i jobben for rundt halvannet år siden. Det gjelder også for helsearbeidere og deres sikkerhet, sier Hoff.

Den norske FN-lederen forteller at det er stor mangel på medisiner, i et land som tidligere hadde en rekke farmasiselskaper som produserte og eksporterte medisin til 40–50 land. Det er også stor mangel på «trygt» blod som kan gis til de mange skadde.

Men til tross for en ekstremt vanskelig arbeidssituasjon klarer WHO å distribuere en god del medisiner og utstyr.

– Vi samarbeider med en rekke lokale organisasjoner og nettverk. De gjør en formidabel innsats. Derfor klarer vi faktisk å distribuere medisin og utstyr inn i selv de områdene hvor kampene er hardest. Nylig har

vi også vaksinert over 100 000 barn mot polio i løpet av kort tid. Men det er klart at behovet for medisinsk hjelp er stort og det er enormt mange som ikke får den hjelpen de trenger.

Elizabeth Hoff, direktør for WHOs kontor i Syria.

Ikke optimistisk

– *Syriske myndigheter nekter dere å dele ut en del medisinsk utstyr?*

– Vi i WHO er kritiske til at myndighetene holder tilbake en del kirurgisk utstyr. Jeg antar at det er fordi de ikke ønsker at skadde opprørere skal få hjelp.

Hoff kan kun forflytte seg mellom hotellet hun bor på og kontoret. De internasjonalt ansatte får ikke lenger lov til å bo i leiligheter. Årsaken er at de skal kunne evakueres raskt hvis det blir nødvendig. Hun forteller at det er vanskelig å være optimistisk på Syrias vegne.

– Akkurat nå står jeg og ser ut over Damaskus mens svart røyk stiger opp fra flere steder. Denne krigen har ingen militær løsning. Det er ikke to parter, men en rekke ulike grupper som slåss med hverandre og situasjonen forandrer seg hele tiden. Ødeleggelsene og de menneskelige lidelsene er enorme, og det vil ta flere tiår å få dette landet på fote igjen, sier Hoff. ■

« Akkurat nå står jeg og ser ut over Damaskus mens svart røyk stiger opp fra flere steder. Denne krigen har ingen militær løsning »

Elizabeth Hoff, landdirektør WHO, Syria

Les mer på nett

Les hele intervjuet med Thant Myint-U på bistandsaktuelt.no

12 **Aktuelt**

Det vanskelige spørsmålet

– Jeg må nesten gå nå. Jeg har et viktig møte. Men mine kolleger svarer mer enn gjerne på spørsmålet ditt, sier statssekretær i Brasils miljøverndepartement, Carlos Klink. **Av Espen Røst**

Spørsmålet Klink høflig avviser handler om den kontroversielle Belo Monte-kraftutbyggingen rett utenfor urfolkreservatet Xingu. Vi har snakket sammen i halvannen time: statssekretæren, tre rådgivere og direktøren i den brasilianske utviklingsbanken BNDES, som forvalter de norske skogmilliardene gjennom Amazonasfondet – og Bistandsaktuelt.

Delegasjonen har fortalt om fondets resultatbaserte utbetalinger og kan ikke få fullrost norske myndigheter nok: De mener at Amazonasfondet, som er 95 prosent norskfinansiert, har bidratt til at avskogingen i Brasil er redusert med 77 prosent det siste tiåret.

Best i klassen

Landet er nå best i verden på reduksjon i avskoging, og har snart nådd målet om 80 prosent reduksjon innen 2020.

– For ti år siden sa de fleste at det ikke ville være mulig. I 2004 begynte vi å overvåke avskogingen. Vi startet vernetiltak og programmer. Dette er tiltak som også tar sosiale rettigheter for de 24 millioner menneskene som bor i regnskogen på alvor. Siden er 250 000 km² vernet, tilsvarende to tredeler av Norges areal. I tillegg har vi erklært 100 000 km² som urfolksområder, forteller statssekretær Klink, i starten av intervjuet.

Brasil har verdens fjerde største CO₂-utslipp. Omlag tre fjerdedeler stammer fra avskoging. Nesten 20

prosent av den opprinnelige skogen i Amazonas er allerede borte. Men med 77 prosent reduksjon i avskogingen de siste ti årene, er Brasils innsats et av de største enkelttiltakene noe land har gjennomført i kampen mot klimaendringer.

– Vi har bevisst forsøkt å verne områder der avskogingen har vært kritisk høy. Summen av alle tiltakene, samt opprettelsen av Amazonasfondet og et eget Amazonas-program nasjonalt, har vært helt avgjørende for at vi er kommet dit vi er i dag, sier Klink.

Kritikk

Kritikere har ment at den brasilianske utviklingsbanken BNDES manglet kompetanse på miljø- og sosialprosjekter da brasilianske myndigheter banken i oppdrag å opprette Amazonasfondet i 2008. Noen hevder fondet arbeider for tregt og opererer med urimelige formelle krav.

– Fondet har vært gjennom en læringsfase. Det er lett å bruke penger fort og galt, men det er ikke like enkelt å bruke penger ansvarlig. Etter hvert som vi har opparbeidet oss kompetanse og erfaring, reduserer vi tiden det tar å analysere prosjekter. Nå er vi klare til å skru opp tempoet, sier BNDES-sjef Guilherme Lacerda.

Han gir samtidig ros til den norske klima- og skogsatsingen. Ifølge ham står Norge i en særstilling i den internasjonale klimakampen.

– Amazonasfondet er unikt, og kan og bør være et eksempel for Redd-

– For ti år siden sa de fleste at det vi har oppnådd, ikke ville være mulig, sier statssekretær i Brasils miljøverndepartement Carlos Klink (til venstre).

FOTO: ESPEN RØST

Urfolk okkuperte byggeplassen ved Belo Monte-demningen 27. mai i år. Utbyggingen er kontroversiell, men banksjef Guilherme Lacerda i BNDES mener den ivaretar både sosiale og miljømessige hensyn. FOTO: LUNAE PARRACHO/REUTERS/NTB SCANPIX

samarbeidet internasjonalt. Norge har spilt en enormt viktig rolle for å få fondet på rett spor, sier BNDES-direktøren.

Energibehov

Den brasilianske utviklingsbanken BNDES har, i tillegg til å forvalte Amazonasfondet, også i oppgave å fremme landets økonomisk utvikling. Brasil har verdens sjetteste økonomi og har vært i rivende utvikling de siste ti årene. Men den økonomiske veksten har også skapt et behov for nye store infrastrukturprosjekter, blant annet innen energiforsyning. I det arbeidet spiller BNDES en nøkkelrolle.

Den enorme Belo Monte-kraftutbyggingen i Xingu-deltaet er et av flere prosjekter som har møtt bred motstand hos urfolk og miljøforkjempere. Som Bistandsaktuelt tidligere har skrevet har det norske Oljefondet (SPU) investert vel 4,3 milliarder kroner i det brasilianske gigantselskapet Vale, som er en av hovedkontraktørene på kraftutbyggingen. Dette selskapet har en ni prosents eierandel i Norte Energia som står bak utbyggingen. Det betyr at norske

myndigheter så langt har puttet mer penger inn i systemet som bygger det omstridte dam-anlegget, enn Norge så langt har bidratt med fra det norske klima- og skoginitiativet til bevaring av regnskog i Brasil.

Og så spørsmålet ...

– Er det et problem at den samme banken som forvalter fondet som skal stoppe avskoging, også forvalter den økonomien som skal sørge for økonomisk vekst i Brasil generelt? Det har jo vært massiv kritikk blant annet mot Belo Monte-utbyggingen? Bistandsaktuelt blir bedt om å stille spørsmålet en gang til «...bare for å klargjøre; slik at det ikke blir noen misforståelser».

En hurtig ordveksling på portugisisk. Belo Monte er den eneste frasen Bistandsaktuelt utsendte snapper opp. Og så kommer den brasilianske statssekretærens svar:

– Jeg må nesten gå nå. Jeg har et viktig møte. Men mine kolleger her svarer mer enn gjerne på spørsmålet ditt.

Spørsmålet er kanskje for kontroversielt å svare på for en topp-politiker som ikke vil skape dårlig stem-

ning med «julenissen fra nord». Han delegerer det videre til banksjefen.

Det er for så vidt ikke noe merkelig. Statssekretær Klink har brukt overraskende mye av sin tid på et lite fagblad i et lite land. Det i seg selv er et bilde på hvor viktig det norsk-brasilianske skogsamarbeidet er.

– Jeg svarer gjerne på spørsmålet, sier BNDES-sjef Guilherme Lacerda.

Verdens tredje største

Belo Monte-utbyggingen har skapt furore de siste årene. Urfolk og aktivister har kjempet for å stoppe utbyggingen, som de hevder vil ødelegge livsgrunnlaget til tusener.

Vårt mandat er å utvikle landet på vegne av brasilianske myndigheter. Det er ingen motsetning mellom utvikling og å redde regnskogen.»

Guilherme Lacerda,
leder av den brasilianske utviklingsbanken BNDES.

Når demningen står ferdig, vil den bli den tredje største i verden. Ifølge nyhetsbyrået AFP vil den oversvømme mer enn 500 km² regnskogsområde, og fortrenge mer enn 16 000 mennesker, hovedsakelig urfolksgrupper, fra deres opprinnelige områder. Da Bistandsaktuelt skrev om utbyggingen for noen måneder siden, forsøkte vi gjentatte ganger å få svar fra det brasilianske miljøverndepartementet, BNDES og Vale SA, selskapet norske oljekroner er investert i. Selskapet besvarte ikke spørsmålet, men sendte i stedet en uttalelse:

«Vannkraftprosjektet er i tråd med vår vekststrategi, og på linje med Brasils forpliktelse til å redusere sine klimagassutslipp».

Vale påpeker at prosjektet bidrar til å heve Brasils produksjon av ren og fornybar energi med 13 prosent.

«Vale er klar over at prosjektet har skapt kontroverser med hensyn til sosiale og miljømessige konsekvenser. Men vi mener prosjektet er bærekraftig på alle måter», og «... har tatt alle nødvendige forholdsregler for å unngå å oversvømme urfolksterritorier (...) Rundt 5000

familier som for tiden bor i uhygieniske forhold langs elvebredder blir omplassert til landsbyer som er utstyrt med all den infrastrukturen som er nødvendig for en verdig levestandard».

Ingen motsetning

Tross enorme protester, vil selv ikke kritikerne undslå at prosjektet vil sørge for utvikling i et område som har vært urørt så langt. Belo Montedamprosjektet ventes å produsere 11 000 megawatt-timer. BNDES-direktøren påpeker at Brasil har store infrastrukturutfordringer.

– Vi har store utfordringer i Brasil innen utdanning og sanitærforhold. For å imøtekomme disse, må også landet bygges. Vårt mandat er å utvikle landet på vegne av brasilianske myndigheter. Det er ingen motsetning mellom utvikling og å redde regnskogen, sier BNDES-sjefen.

Han understreker at banken bruker mye tid og krefter på å ivareta både sosiale og miljømessige hensyn.

– Jeg lover at vi alltid skal ta hensyn til menneskene og miljøet. ■

Les mer på nett

Intervjuet ble gjennomført under miljøkonferansen Redd Exchange i Oslo i oktober. Les mer av intervjuet med de brasilianske miljøtoppene på Bistandsaktuelt.no

Klima- og skoginitiativet

■ Tidligere statsminister Jens Stoltenberg kunngjorde i 2007 at Norge vil bevilge inntil 3 milliarder kroner årlig til tiltak for å redusere klimagassutslipp fra avskoging og skogferringelse i utviklingsland (REDD+).

■ Våren 2008 ble Regjeringens klima- og skoginitiativ etablert med midler fra bistandsbudsjettet. Klima- og skoginitiativet arbeider for reduserte utslipp fra all tropisk skog, ikke bare regnskog.

■ Mest penger er så langt overført til den brasilianske utviklingsbanken BNDES som forvalter Amazonas-fondet.

■ Brasil har så langt fått utbetalt drøyt 3,5 milliarder kroner for oppnådde reduserte avskoging i årene 2008–2012.

■ Totalt har Norge støttet internasjonal klima- og satsing med 8,4 milliarder kroner siden 2008.

KILDE: MILJØVERNDEPARTEMENTET

14 **Aktuelt**

Noen ganger er det mer relevant å hente erfaring fra andre land i sør >>

Fredskorpsets direktør Nita Kapoor retter søkelyset mot mer sør-sør utviklingssamarbeid.

■ HELSE

Bedre toalett gir smartere barn

Gir man barn bedre tilgang til skikkelige toaletter skårer de bedre på evnetester. Barn som ikke har tilgang til toaletter, er mer utsatt for sykdommer som hemmer utviklingen deres. Derfor er det viktig å investere i bedre sanitære forhold for fattige barn. Det er en av konklusjonene i en ny rapport fra Verdensbanken om betydningen av bedre sanitære forhold.

Indonesias regnskogsjef:

– Ingen tid til å hvile

– Norges investering i Indonesia har gitt resultater. Men det videre arbeidet for å beskytte regnskogen vil avhenge av politisk vilje. Det sier mannen som skal stanse avskogingen i Indonesias regnskoger, Redd+–sjef Heru Prasetyo.

Av Even Tømte

Avskogingsraten i Indonesia er den høyeste i verden. Derfor har han de siste årene jobbet utrettelig med å sette de norskfinansierte tiltakene ut i livet. Prasetyo har ledet en arbeidsgruppe direkte underlagt presidenten. Oppgaven har vært å utvikle det politiske og juridiske rammeverket for å redusere avskogingen.

– Tre års skogsamarbeid med Norge har ikke ført til noen umiddelbar reduksjon av avskogingen. Men viktig arbeid har blitt gjort. En nasjonal Redd+-strategi har blitt utarbeidet, og president Susilo Bambang Yudhoyono har beordret en stans i tildelingen av nye konsesjoner for skog- og gruvedrift fram til 2015. Samtidig har myndighetene gjort store framskritt hva gjelder koordinering, deling av informasjon og oppmerksomhet om problemet, sier Prasetyo.

Nå skal arbeidet føres videre av en ny institusjon, Redd+ Agency. Presidenten annonserte opprettelsen av det nye statlige organet i september. Regnskogsarbeidet er over i en ny fase.

– Nå som byggefasen er over, vil gjennomføringen begynne. Det er nå alt som er diskutert og avgjort på papiret blir gjennomført i praksis, sier Prasetyo.

– **Må svømme blant haier**

Palmeoljeindustrien og gruveselska-

Vi har trent en utmerket svømmer, men nå må hun svømme gjennom vann fullt av haier >>

Heru Prasetyo, leder av Redd+ Indonesia.

Heru Prasetyo, leder av Indonesias skogsatsing Redd+.

per bidrar til avskogingen, men skaper også store inntekter for landet. Ødeleggelsen av skog henger tett sammen med landets økonomiske utvikling, som i stor grad bygger på å utvinne naturressurser. Presidentens ambisjoner om å redusere Indonesias klimagassutslipp med 26 prosent innen 2020, eller 40 prosent dersom landet får internasjonal støtte, er derfor kontroversielle. Redd+-sjefen legger ikke skjul på at sterke krefter motarbeider ambisjonene om å verne regnskog.

– Vi innser at utfordringene vil bli større i denne fasen. Forskjellen fra tidligere er at Redd+-institusjonen vil ha mer autoritet, men det vil også oppfattes som en større trussel av motstanderne. Vi har trent en utmerket svømmer, men nå må hun svømme gjennom vann fullt av haier.

Usikkerhet om valget

Det nye organet har blitt kritisert for å være dårlig integrert i de eksisterende politiske strukturene i Indonesia. Det er direkte underlagt presidentens kontor, og må utmeisle sitt eget politiske handlingsrom vis-à-vis andre departementer og myndigheter. Da vil politisk oppbakking fra presidenten være viktig. Men til neste år går Yudhoyono av, og det er usikkert om

Indonesia

■ Indonesia er det landet i verden med størst utslipp fra avskoging, skogforringelse og ødeleggelse av torvmyr. Årlig forsvinner over én million hektar skog.

■ Landet har 247 millioner innbyggere, og et stort biologisk mangfold, spredd over 17 000 øyer.

■ Norge har lovet å støtte innsatsen mot avskoging i Indonesia med én milliard dollar, cirka seks milliarder kroner, i løpet av de nærmeste årene.

■ Det ble gitt drøyt 80 millioner kroner i bistand til Indonesia i fjor.

hans etterfølger vil ha et like sterkt personlig engasjement for saken.

– Det er viktig å være klar over dette og forholde seg til det. Vi må hindre at skogsamarbeidet blir framstilt som noe negativt under valgkampen, som et hinder for aggressiv økonomisk vekst. For øyeblikket har vi ikke tid til den luksusen det er å slappe av og trekke pusten. Organet må umiddelbart kjempe for sin egen overlevelse – i samarbeid med byråkratene, myndighetene, privat sektor, forskere, lokalsamfunn og media, sier Prasetyo. ■

■ KORRUPSJON

56

prosent av de 51000 som ble intervjuet av den afrikanske tenketanken Afrobarometer oppga at de mener regjeringen deres gjør en dårlig eller veldig dårlig innsats mot korrupsjon.

■ SOMALIA

Det skåres i Somalia

Optimismen rår i Somalia. Et tegn på den gryende fremtidstroen er at den somaliske fotballserien nylig startet opp igjen. Banadir stadion ble nylig renoveret av FIFA. Stadionet i Mogadishu var fullstappet under åpningskampen i november, da Heegan slo Gaadiidka 3-2.

7 millioner barn føder barn

Hvert år fødes 7,3 millioner barn av mødre som er under 18 år. – Ungdom kan ofte ikke velge om de vil ha barn, når de vil ha barn og med hvem de skal få barn, sa statssekretær Hans Brattskar under lanseringen av rapporten «State of the World Population». **Av Jan Speed**

Barnemødre er et stort og globalt problem, slår FNs befolkningsfond (UNFPA) fast i den ferske rapporten.

Dette er noe av den sjokkerende virkeligheten som avsløres i rapporten:

- Barn under 14 år føder to millioner barn i året
- Hvert år dør 70 000 jenter i tenårene på grunn av komplikasjoner knyttet til graviditet og fødsel
- Veldig mange unge mødre får store fødselsskader, som for eksempel fistel
- Risikoen for spedbarnas helse er mye større når de er barn av unge mødre
- 3,2 millioner jenter tar farlige aborter hvert år

Manglende tilgang til helsetjenester, prevensjon, fødselsomsorg eller seksualundervisning er blant årsakene til at det er så mange ungdomsgraviditeter, mener Brattskar.

Mer seksualundervisning

Utenriksdepartementets og Høyres nye «utviklings-statssekretær» påpekte at Norge vil sette kampen for kvinner og jenters rettigheter, inklusive seksuelle og reproduktive rettigheter svært høyt på dagsorden.

– Vi vil derfor fortsette arbeidet med å fremme de universelle menneskerettighetene, styrke seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) og intensivere og videreføre den globale helseinnsatsen og sikre

universell tilgang til reproduktiv helse. Dette er store og viktige mål der mye er oppnådd, men mye er fortsatt ugjort, sa han.

Brattskar varsler at den nye regjeringen vil øke engasjementet og støtten til jenters utdanning.

– Vi vet at i land hvor jenter har gode lese- og skriveferdigheter, er også andelen tenåringsgraviditeter betydelig lavere. Seksualundervisning i skolen er også viktig. Dessuten må vi arbeide mot tvangsekteskap. Tradisjonen med tidlige ekteskap er et overgrep mot barns og jenters rettigheter, sa Brattskar.

Sosialt press

– For å få bukt med problemet må flere av tiltakene handle om å endre det sosiale presset fra familie og lokalsamfunn, sa kommunikasjonssjef i FN-sambandet Torbjørn Urfjell i forbindelse med lanseringen av rapporten.

FN-organisasjonen UNFPA bemerker i rapporten at bare to prosent av all internasjonal bistand er rettet mot tenåringsjenter. ■

«Vi må bidra til å endre holdningene i familien og lokalsamfunnet.»

Torbjørn Urfjell, kommunikasjonssjef i FN-sambandet

Fistula er en vanlig komplikasjon når for unge mødre føder barn. Denne 16 år gamle jenta venter på et kirurgisk inngrep for å få reparert sine skader ved et sykehus i DR Kongo.

FOTO: ALISSA EVERETT / REUTERS/NTB SCANPIX

Å LEVE I TO LAND MED TO ULIKE KULTURER

Temakveld for nåværende og tidligere bistands- og nødhjelpsarbeidere

TIRSDAG 3. DESEMBER KL. 19.00

Kom og hør Dag Bredvei fra NRK kåsere om: «Å leve i to land med to ulike kulturer»

Dag Bredvei har vokst opp i Etiopia og har lang fartstid som reporter for NRK i Afrika, han har følt på kroppen de utfordringene det kan være å leve i to kulturer.

Vi inviterer til temakveld på Royal Persisk Restaurant, Møllergata 38a i Oslo. Velkommen til debatt, kultur og bevertning.

Påmelding til: ber-da@online.no innen 28. desember.

Se også vår hjemmeside: www.bortebraemehjemme.com

Les mer på nett

«State of the World's Population», UNFPA 2013. unfpa.org/swp

BORTE BRA MEN HJEMME

Norsk kunstner om bistandsbransjen:

– En lekeplass for forfengelig middelklasse

– En aldrende mannlig bistandsarbeider i tett omfavelse med en av nattas løse fugler på en bar i Luanda er en like sann beskrivelse av norsk bistand som kjendiser på tur i flyktningleirer, sier Morten Traavik. I sin nye bok retter den kontroversielle kunstneren hard kritikk mot bistandsindustrien. **Av Tor Aksel Bolle**

–Som kunstner er jeg interessert i paradokser og selvmotsigelser. Det er noe av grunnen til at jeg interesser meg for bistand og har skrevet såpass mye om det i boka mi, sier Morten Traavik. Han har tidligere skapt debatt med blant annet å arrangere norsk 17. mai-festival i Nord-Korea og skjønnhetskonkurranser for kvinnelige landmineofre.

Og det er nettopp fortellingen om kunstnerens omstridte Miss Landmine-prosjekt som er hovedtema i Traaviks nye bok «Djevelen er en fallen engel – Eventyret om Miss Landmine». Gjennom dette prosjektet, missekonkurranser for kvinner skadet av miner i Angola og Kambodsja, kom han i nærkontakt med bistandsbransjen.

Traavik besøkte prosjekter og fikk hjelp av flere organisasjoner, blant annet Norsk Folkehjelp. Han tilbrakte også lange dager ved svømmebasenget og sene netter ved bardisken sammen med bistandsarbeidere fra ulike organisasjoner og land. Ifølge Traavik er bistandsbransjen og bistandsarbeidere ofte minst like opptatt av å hjelpe seg selv som å hjelpe fattige.

Morten Traavik

■ Morten Traavik er en norsk regissør og kunstner som jobber over et bredt spekter av kunstneriske sjangre. Hans skjønnhetskonkurranser for landmineofrene, Miss Landmine Angola (2008) og Miss Landmine Kambodsja (2009) skapte debatt i flere land. Traaviks installasjon Power games (2012) gjorde ham til verdens første artist til å stille ut samtidig i Nord-Korea og USA.

■ Han er teaterutdannet og har også laget flere dokumentarer.

– I Kambodsja er det over 2000 registrerte hjelpeorganisasjoner, i et land hvor det verken er mye nød eller krig. Etter min mening er de der like mye fordi det er et godt sted å være som fordi de bryr seg om hvorvidt det de gjør faktisk hjelper de fattige eller ikke, sier han og fortsetter:

– Hvis man klarer å flytte den nagende tvilen litt bakover i køen, er det å være bistandsarbeider i for eksempel Phnom Penh det beste av to verdener. Du lever et behagelig liv samtidig som du kan si til deg selv og andre at du gjør noe viktig.

Slitne 60-åringer

I boka beskriver han blant annet hvordan bistandsarbeidere i Angolas hovedstad Luanda forsyner seg ubeskjedent av alt nattelivet der kan tilby. Slitne 60 år gamle europeiske menn stortrives med å bli behandlet som popstjerner på dansegulvet av unge og lettkledd angolanske kvinner. Traavik forteller om møter med kyniske og desillusjonerte ansatte i de store hjelpeorganisasjonene som viser svært liten tro på at arbeidet de gjør har noen vesentlig effekt. Som for eksempel norske Frede som har et standarduttrykk: «Alt er bare dritt, ingenting fungerer.»

– Den mannlige bistandsarbeideren på bar er vel ikke så representativ for bransjen som helhet?

– Det var noe av det jeg opplevde og derfor beskriver jeg det. Jeg moraliserer absolutt ikke over det. Men jeg synes det er interessant hvor stor forskjell det er på det glansbildet bistandsindustrien selger seg selv på, og hvordan bistanden kan se ut i virkeligheten. Bistandsarbeideren på bar er del av den virkeligheten. Og jeg ble faktisk litt overrasket over hvor utbredt disse «utvekslingene» mellom unge lokale kvinner og aldrende mannlige bistandsarbeidere er.

I den nye boka si beskriver performance-kunstner Morten Traavik flere av «godhetsindustriens» skyggesider. Her er Traavik selv med bankende hjerte og englevinger i Lusaka, Zambia. Bildet er fra musikkvideoen «Pimp my Aidworker».

FOTO: MORTEN TRAAVIK

Forfengelighet

– I boka kommer du med kraftig kritikk av bistanden generelt, skriver at den ofte gjør mer skade enn nytte. Hva baserer du det på?

– I hovedsak på det jeg har sett og opplevd selv. Jeg vet selvfølgelig at dette er en stor debatt med mange nyanser, men jeg mener det er dekning for å si at altfor mye bistand også i et lengre og større perspektiv gjør langt mer skade enn gagn.

– Hvordan da?

– Ta for eksempel et land som Angola, et land som er steinrike på sine oljeinntekter. Hvorfor skal Norge betale for å drive minerydding i dette landet? Men når Norge gjør det, slipper den rike eliten i landet å ta ansvar for det selv.

– Men det er da også mye bistand som fungerer?

– Selvsagt finnes det også former for bistand som fungerer etter hensiktene. Å påstå noe annet ville være

« Det å være bistandsarbeider er det beste av to verdener: Du lever et behagelig liv samtidig som du kan si til deg selv og andre at du gjør noe viktig. »

Morten Traavik, kunstner og forfatter

useriøst. Men boka er et forsøk på å gå litt dypere. Jeg prøver å utforske hvilke *personlige motiver* vi i «det gode selskap» egentlig har for hjelpen vår, både på et individuelt og nasjonalt plan. Vi vet jo innerst inne at hjelpen ofte ikke resulterer i noen grunnleggende forbedringer.

Middelklassens lekeplass

– Og hva er så motivene våre?

– For den enkelte bistandsarbeider handler det nok ofte i begynnelsen om et naivt og for så vidt prisverdig ønske om å hjelpe, kombinert med den mer forfengelige og ærgjerrige ambisjonen om «å gjøre en forskjell i verden». Det er en følelse jeg kjenner igjen i meg selv. Men det handler ikke bare om medmenneskelighet, da kun-

ne man like gjerne jobbet i hjemmehjelpen. Man vil også drive med noe som gir status, noe som ikke er smått og hverdagslig. Beslutningstakerne i norske og internasjonale hjelpeorganisasjoner er totalt dominert av hvit, ambisiøs middelklasse med høyere utdanning. Det gir jo selvfølgelig mer kred å «skape fred» i Sør-Sudan enn å jobbe på gamlehjem.

– Ok, men hva med motivene på makronivå?

– I norsk sammenheng handler det mest om Norges ønske om å sitte rundt bordet med de store. Bistanden har gitt oss en posisjon vi ellers ikke ville fått. Og det handler om store egoer. Hvis Solheim, Egeland og Rød-Larsen hadde brydd seg så mye om det virkelig blir fred spesifikt i Midtøsten eller Sri

Les mer:

Vår anmeldelse av Traaviks bok finner du på side 38.

Lanka, for å ta et par kjente eksempler, så hadde de gått av i protest. Men de var mer opptatt av spillet og personlig prestisje. Og, som flere av mine kilder i boken spør retorisk: hva er alternativet til å hjelpe?

– Ja, hva er egentlig alternativet? Slutte med all bistand?

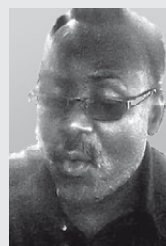
– I have a dream: en spisset, selv-kritisk og fremfor alt kreativ bistandsbransje som er flere titalls milliarder kroner mindre enn i dag. Den skal i all hovedsak jobber med ideer og kunnskap. En slags tenketank med god råd! Det ville være langt mer kostnadseffektivt enn dagens bistand og vil trolig også gi mer resultater. Men det ville jo gi langt færre jobber, mindre livsinnhold og færre overskrifter til oss i den vestlige hvite middelklassen. ■

3 på gaten i Dar es Salaam, Tanzania

1. Når bistanden de fattige?
2. Hva er ditt inntrykk av utenlandske hjelpearbeidere?

Josephat Msafiri, daglig leder

1. Fattige mennesker kan indirekte dra nytte av utenlandsk hjelp. Hvis pengene sprøytes inn i regjeringens budsjetter kan pengene brukes til å bedre økonomien og sosiale tjenester som sykehus, veier og bygge skoler. Men staten må ha gode kontrollmekanismer for å sikre at bistandspenger blir brukt slik det er planlagt.

2. Dette er mennesker som vier sitt liv til å jobbe i utlandet. Jeg har respekt for folk fra Europa arbeider lange dager under tøffe forhold, for eksempel i flyktningleirer i Afrika. De fleste er svært engasjerte og prøver å hjelpe fattige mennesker.

Laurent Mwendapole, student

1. Jeg tror ikke bistand hjelper de fattige direkte fordi Tanzania har fått bistand siden uavhengigheten sin, men de fattige har ikke fått det bedre. Forskjellen på fattig og rik er større enn noen gang i dette landet.

2. Utenlandske hjelpearbeidere er ofte høyt betalte uten at jobben de gjør nødvendigvis utgjør noen særlig forskjell for dem de skal hjelpe. Vi ser ofte hjelpearbeidere som kjører rundt i dyre biler og lever et veldig komfortabelt liv. Du finner disse menneskene i kasinoer og dyre nattklubber i Dar es Salaam. De bryr seg ikke om de fattige.

Tumaini Nyalu, gründer

1. Jeg vet ikke nok til å fastslå at bistand ikke hjelper de fattige, men jeg kan i alle fall se at det etter mange år med bistand ikke er færre fattige i dette landet.

2. Utenlandske bistandsarbeidere ser man ofte på dyre kjøpesentre og utesteder her i Dar es Salaam. Mitt inntrykk er at de har veldig liten kontakt med lokalbefolkningen og de ikke bryr seg så mye om de fattige.

18 Tema: Framskritt

Tidligere denne måneden offentliggjorde Statistisk sentralbyrå og Norad resultatene av en spørreundersøkelse der det norske folk blir stilt ulike kunnskapsspørsmål om situasjonen i utviklingsland. I denne undersøkelsen svarer om lag sju av ti nordmenn at de tror bare 40 prosent av barna i utviklingsland går på grunnskole. Seks av ti svarer at andelen mennesker i utviklingsland som lever under grensen for ekstrem fattigdom har økt de siste 30 årene.

Svarene er svært langt fra virkeligheten. Fasit er at om lag 90 prosent av barn i utviklingsland får grunnskoleutdanning, og at andelen fattige har sunket kraftig. Og disse to områdene

– fattigdomsbekjempelse og grunnskoleutdanning – er ikke to enslige svaler på framskrittets blå himmel. Det kryr av dem. Og de flyr i flokk, den ene godt hjulpet av den andre.

Uten sidestykke

«Veksten i Sør er uten sidestykke, både i tempo og i omfang. Den må forstås i et større perspektiv, som en historie om dramatisk oppgang, med tilsvarende følger for den enkeltes ressurser, og for varig menneskelig utvikling i landene der det store flertallet av verdens befolkning bor. Når et stort antall land og milliarder av mennesker beveger seg oppover langs utviklingsstigen, slik tilfellet er i dag, har det direkte innvirkning på

produksjon av rikdom og menneskelige framgang generelt, i alle verdens land og regioner.», heter det i årets utgave av Human Development Report som utgis av FNs utviklingsprogram.

Rapporten beskriver hvordan de fleste utviklingslandene har gjort det godt, og noen har gjort det spesielt godt. Brasil, Kina, India, Indonesia, Mexico, Sør-Afrika og Tyrkia er blant disse. Dette er samtidig blant de største og mest folkerike landene i verden – med store økonomier. Men det har også vært betydelig framgang i mindre økonomier, for eksempel Bangladesh, Chile, Ghana, Mauritius, Rwanda, Thailand og Tunis.

For første gang på 150 år er sam-

let produksjon i de tre ledende økonomiene blant utviklingslandene – Brasil, Kina og India – om lag den samme som samlet brutto nasjonalprodukt i de gamle industrimaktene i Nord – USA, Canada, Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Italia.

Middelklassen vokser

Den sterke økonomiske veksten i mange store og små utviklingsland har bidratt til at middelklassen i utviklingslandene vokser raskt, med høyere inntekter, bedre utdanning og lysere framtidsutsikter. Det vil samtidig bety mye for den økonomiske aktiviteten i verden, blant annet fordi det kommer til hundrevis av millioner nye forbrukere. Forskningsinstituttet

6-siders
tema:
Fram-
skritt

Har du hørt det? Verden går framover!

Er du blant dem som har trodd at det meste går i feil retning i utviklingslandene? Da er du ikke alene. Men du tar grundig feil. Aldri har den fattige delen av verden hatt en mer positiv utvikling enn de siste tre tiårene **Av Gunnar Zachrisen**

Brookings anslår at verdens middelklasse vil utgjøre om lag 4,9 milliarder mennesker i 2030. Av disse vil 3,2 milliarder bo i Asia. Bare 0,7 mrd. vil bo i Europa og 0,3 i Nord-Amerika.

Den velutdannede middelklassens økende andel i utviklingslandene gjør også at utviklingslandene, særlig Asia, er i ferd med å bli en yngleplass for faglig og teknologisk innovasjon og kreativt entreprenørskap. Det igjen legger grunnlaget for egen produksjon, arbeidsplasser og inntekt som kan trekke med seg enda større deler av befolkningen.

Behov for bærekraft

FNs utviklingsprogramms indeks for menneskelig utvikling (HDI) har vist

jevn framgang i mange land de siste tre tiårene. Prosessen har gått raskest i land med lave og middels HDI-verdier. «Dette er gode nyheter. Men framgang forutsetter mer enn gjennomsnittlig bedring av HDI. Om økt HDI ledsages av økende inntektsforskjeller, forbruksmønstre som ikke er bærekraftige, store militærutgifter og lite sosial utjevning, er det verken ønskelig eller bærekraftig», heter det i rapporten som advarer mot ulike typer urettferdighet og skjevfordeling.

Ifølge årets Human Development Report er det enighet om at inntektsforskjellene i verden er store. Kanskje er de også økende mange steder i verden, men her er det

uenighet blant forskere om utviklingen de siste årene. Men rapporten bringer også gode nyheter i denne sammenhengen, med håp for framtida: «De siste 20 årene har helse- og utdanningsforskjellene blitt redusert mer enn inntektsforskjellene».

Ikke liberalisme

Hvordan har det seg at så mange utviklingsland har fått helt andre utsikter til å oppnå menneskelig utvikling? spør rapportens forfattere. Svaret de selv gir er langt fra entydig, det vil avhenge av ulike landsituasjoner og inneholder mange elementer. Likevel er forfatterne enige om å vektlegge tre viktige faktorer for å forklare positiv utvikling:

proaktive stater som legger forholdene til rette for utvikling, utnyttning av globale markeder og innovativ sosialpolitikk.

Interessant nok er dette politikk som på de fleste områder skiller seg klart fra de liberalisme-inspirerte rådene mange vestlige land, Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet ga utviklingslandene på 1980- og 90-tallet.

«Få land har klart å opprettholde rask vekst uten store offentlige investeringer – ikke bare i infrastruktur, men også i utdanning og helse. Målet må være å skape en god sirkel der vekst og sosialpolitikk virker gjensidig forsterkende», fastslår rapporten. ■ →

En ny generasjon i Asia, Afrika, Midtøsten og Latin-Amerika gjør stadig oftere bruk av pc, internett og bredbånd. Det gir økte muligheter til kunnskap, kompetanse og utvikling. Bildet er fra Tanzania.

FOTO: MATTHEW OLDFIELD/
SCIENCE PHOTO LIBRARY/
NTB SCANPIX

20 Tema: Framskritt

8 viktige framskritt

Av GMB Akash (Bangladesh), Raphael Mweninguwe (Malawi), Espen Røst (Rwanda), Anne Håskoll-Haugen og Gunnar Zachrisen

1. Økonomisk vekst, «menneskelig utvikling»

Aldri har den økonomiske veksten i utviklingslandene vært sterkere enn i perioden siden 1990. Verdens to mest folkerike stater, Kina og India, har dundret fram i spissen for denne vekstboomen. Kina har hatt en gjennomsnittlig vekst i perioden 1990-2012 på 9,4 prosent per år.

Det er en vekst som savner side-stykke historisk. India har på sin side fulgt opp med 4,7 prosent. Andre solide vekstmotorer har vært Vietnam, Myanmar, Malaysia, Sri Lanka og Sør-Korea.

Felles for disse folkerike landene er at veksten har kommet store deler av befolkningen til gode, selv om det kan variere noe fra land til land. FNs utviklingsprogram kaller det vekst i «menneskelig utvikling». Sør-Korea er det landet som aller best har klart å omgjøre veksten til menneskelig utvikling, herunder framskritt i levealder, utdanningsnivå og helse. Iran og Kina er de to neste på listen.

Bangladesh var tidligere ett av verdens aller fattigste land. Men de siste årene har økonomisk vekst og økt sysselsetting bidratt til sterkt forbedrede levekår for store befolkningsgrupper. Midt oppe i en situasjon med politisk vanstyre og korrupsjon finner husholdningene veier ut av fattigdommen. Mange kvinner på landsbygda har søkt inn til byene for å jobbe i tekstilindustrien. Mange menn har reist som migranter til utlandet.

2. Bedre helse, færre barn dør

Fra 1990 til 2010 har antall barn som dør før de fyller fem år, blitt redusert med mer enn en tredjedel. Sammenlignet med situasjonen i 1990 var det 4,4 millioner flere barn som overlevde i 2010.

Mange regioner gjør store framskritt og vil nå dette tusenårs målet. Afrika sør for Sahara og Sør-Asia ligger etter, men også her er det land som har god framgang.

Økningen i antall barn som overlever skyldes blant annet vaksinasjon mot smittsomme sykdommer, tilskudd av høydose vitamin A-kapsler og forebygging av malaria, ifølge Norad. En styrket satsing på likestilling, bedre utdanning for kvinner, og ulike innovasjoner som gjør tjenester tilgjengelige for fattige, har også vært viktig.

Andelen tilfeller av malaria har gått ned med 17 prosent siden 2000, mens andelen malariadødsfall er redusert med 25 prosent.

I det østafrikanske landet Rwanda er barnedødeligheten mer enn halvert siden 2005.

«Sammenlignet med situasjonen i 1990 var det 4,4 millioner flere barn som overlevde i 2010.»

1

55-årige Tota Miahs sønn har reist til Singapore som bygningsarbeider. I fem år har Shaheen Alam (24) sendt penger hjem til mor og far, kona Soniya og barna Shahed og Samiya. Pengene fra Singapore og inntektene fra Tota Miahs kolonialbutikk gir familien en god og stadig bedre levestandard.

FOTO: GMB AKASH

Forbedringene innenfor helse har sammenheng med rask utvikling også på andre områder, blant annet som følge av økonomisk vekst og økt sysselsetting. Bare i løpet av de siste fem årene har andelen fattige i landet falt med nesten 12 prosentpoeng; fra 56,7 prosent i 2006 til 44,9 prosent i 2012.

Blant annet som følge av internasjonal bistand har landet de siste årene kunnet foreta betydelige investeringer i utstyr og personell til helseinstitusjoner. Samtidig er det lagt stor vekt på utbygging av klinikker på landsbygda. Antallet fødende under oppsyn av jordmor og/eller på sykehus har økt fra 29 prosent i 2005 til 69 prosent i 2011. En av konsekvensene er at både antallet mødre som dør i barsel og barnedødeligheten er mer enn halvert siden 2005.

En av dem som er del av den positive trenden i den nasjonale helsestatistikken er Umuhoza Solange. Bistandsaktuelt møter kvinnen på Byambu district hospital, to timers kjøretur nord for Rwandas hovedstad Kigali. 19-åringen har født en velskapt jente på 3700 gram dagen i forveien.

– Fødselen tok omtrent to timer. Jeg hadde selvfølgelig smerter, men det gikk veldig bra. Nå er jeg bare lykkelig over at alt har gått så bra, sier Solange til Bistandsaktuelt.

3. Flere barn på skolen, økt likestilling

I utviklingslandene har prosentandelen barn som begynner på skole økt fra 82 til 90 prosent i perioden mellom 1999 og 2010. Mesteparten av forbedringen skjedde imidlertid i peri-

2
Umuhoza Solange (19) er lykkelig etter å ha født en velskapt datter på et hospital i Byambu nord i Rwanda. Landet er på god vei til å nå flere av FNs tusenårsmål.

FOTO: ESPEN RØST

oden 1999-2004. Utviklingen har gått noe langsommere i årene siden, men fortsatt i positiv retning.

Et gledelig trekk er at noen av landene som har hatt de største utfordringene også rapporterer om den raskeste framgangen. I Afrika sør for Sahara har økningen vært fra 58 til 76 prosent. Det totale antallet nye elever har økt med hele to tredjedeler. Det tilsvarer en økning på 43 millioner elever. Landene har også redusert antallet elever som slutter underveis i grunnskolen.

I regionene utenom Afrika sør for Sahara gikk mer enn 90 prosent av alle barn på grunnskolen, enten i barne- eller ungdomsskole i 2010.

Det er nå tilnærmet lik fordeling mellom jenter og gutter på grunnskolenivå i utviklingsland, ifølge FN. På dette området har utviklingen gått

raskt i positiv retning siden 1990, men enkelte regioner ligger fortsatt etter. Ser en på ungdomsskolen og videregående blir forskjellene mellom jenter og gutter større.

4. Mer demokrati, mindre krig

Mens mange utviklingsindikatorer peker i riktig retning, går det litt opp og ned med demokratiseringen i ulike regioner i verden. Men alt i alt har verden gått i en klart mer demokratisk retning de siste tiårene.

Latin-Amerika er eksempel på en region som har beveget seg i en positiv retning – mot demokratiske valg, bedret rettssikkerhet og fred.

Borgerkrigene og folkemordene i Mellom-Amerika på 1980- og 90-tallet er historie. De fryktede militær- →

Ekstrem fattigdom faller raskt

1990 **47 %**

2008 **24 %**

Antall mennesker i utviklingsregioner som lever for mindre enn 1,25 dollar per dag.

Redusert barnedød

1990 **12,0 mill.**

2010 **7,6 mill.**

Antall barn i verden som dør før fylte 5 år.

Flere barn går på skolen

1990 **58 %**

2010 **76 %**

Andel av alle barn i Afrika sør for Sahara som går på skolen.

22 Tema: Framskritt

5

George Mulomba er blant bøndene som har nytt godt av myndighetenes program for bedre irrigasjon. – Uten dette programmet hadde vi vært langt mer sårbare for tørke, sier han.

FOTO: RAPHAEL MWENINGUWE

diktaturene som preget både Sør- og Mellom-Amerika er borte. Hyppige statskupp er byttet ut med maktskifter der en demokratisk valgt president erstatter en annen. Tidligere opprørsgrupper har dannet politiske partier. Noen av dem har vunnet frem i valg, som sandinistene i Nicaragua og FMLN i El Salvador. Valgene foregår stort sett på fredelig og etterrettelig vis, og valgdeltagelsen er høy.

Bolivia har hatt den første urfolkspresidenten. Det var helt utenkelig for bare 20 år siden. Kvinner har sittet i samme posisjon i både Brasil, Argentina, Chile, Panama og Costa Rica.

5. Færre sultne, bedre drikkevann

Selv om antallet mennesker som lever i kronisk sult fortsatt er svært høyt; 870 millioner, har andelen sunket fra 23,2 prosent i 1990-92 til 14,9 prosent i 2010-2012.

Den økonomiske nedgangen i verden har imidlertid ført til at framgangen i kampen mot sult nå går langsommere. I tillegg er det også her stor forskjell fra region til region. Fremgangen i Sør-Asia, Afrika sør for

Sahara, Karibia og Oseania er i dag for sakte til at tusenårsålet kan nås innen 2015.

Tusenårsålet om å halvere andelen mennesker som ikke har tilgang til rent drikkevann er derimot nådd. Mens 76 prosent av verdens befolkning hadde tilgang til rent drikkevann i 1990, er tallet nå 89 prosent. Det betyr at to milliarder mennesker har fått renere og tryggere drikkevann de siste 20 årene.

Malawi er ett av landene som har fått til klare forbedringer innenfor landbruk og ernæring. Så sent som i 2001-02 opplevde befolkningen en alvorlig sultkrise der om lag fem millioner mennesker var berørt.

Krisen bidro til at Malawi iverksatte en rekke tiltak for å forbedre sin egen matproduksjon – med støtte fra internasjonale bistandsgivere, blant annet utdeling av gratis såfrø og kunstgjødsel. Målgruppen var 1,8 millioner bondefamilier. Allerede i 2005 var landet blitt netto matvareeksportør.

Senere har myndighetene også iverksatt andre tiltak som støtte til irrigasjonssystemer og «en ku per familie». Parallelt med økende matproduksjon har landets befolkning opplevd en betydelig bedring i ernæringsstatus. Dette har også gitt seg positive utslag på helsestatistikken i form av at færre barn dør.

6. Redusert fattigdom

I år 2000 satte alle verdens land seg et mål om å halvere ekstrem fattigdom i verden. Tretten år etter er milepælen nådd.

Nedgangen i andelen fattige som lever for mindre enn 1,25 dollar per dag har skjedd i alle verdens regioner: Afrika sør for Sahara, Sør-Asia, Sørøst-Asia, Øst-Asia, Latin-Amerika og Karibia, Vest-Asia og Nord-Afrika.

Det framgår av FNs statusrapport for Tusenårsmålene fra 2012. Kinas utrolige utvikling forklarer en stor del av nedgangen, men langt fra alt.

Urbanisering, industrialisering, jobbskaping og kvinners deltakelse i yrkeslivet har i mange land vært viktige elementer i fattigdomsreduksjonen. Forbedret utdanningsnivå og helsestell, med støtte fra internasjonal bistand, har vært andre.

24 år gamle Shima Akthar er en av de mange kvinnene som har opplevd en kraftig forbedring i levestandard. Hun kom fra svært fattige kår på landsbygda i Bangladesh. I 2002, som 13-åring, begynte hun å jobbe i en tekstilfabrikk. Med inntekten klarte hun å fø både seg selv, sin mor og en yngre bror.

Shima er i dag gift med en annen tekstilarbeider, og hun har penger i

6

Shima Akthar lager merkeklær for en bangladeshisk leverandør. De ender opp hos amerikanske Walmart og Camel. For fem måneder siden kjøpte hun ny tv og ny vifte til huset sitt.

FOTO: GMB AKASH

banken. Alene tjener hun i dag om lag ti ganger så mye som det hun gjorde som hushjelp på landsbygda. I tillegg kommer mannens inntekt. Paret har en sønn. Ulikt foreldregenerasjonen har de bestemt seg for å få bare ett barn.

7. Kvinner får mer makt

På verdensbasis utgjør kvinner 21 prosent av folkevalgte parlamentsmedlemmer, men andelen er i jevn vekst. Blant utviklingsregionene ligger Latin-Amerika/Karibia og Afrika sør for Sahara høyest, med henholdsvis 24,5 og 21 prosent. På den andre siden av grafen ligger Midtøsten og Oseania.

I landene som har lyktes med å øke kvinneandelen i parlamenter har det blitt brukt kvotering eller andre spesialtiltak. Blant disse er det østafrikanske landet Rwanda. Dette landet har siden 2008 hatt verdensrekord i kvinnerepresentasjon. Ved parla-

mentsvalget tidligere i høst kom det inn 64 prosent kvinner. Ved siden av de 24 mandatene som på forhånd var forbeholdt kvinner vant kvinner også 26 av de 53 ordinære mandatene som det ble konkurrert om.

Juliana Kantengwa er en av dem. Hun har sittet i Rwandas parlament siden 1999, og er en av landets mest erfarne politikere.

Kvinnens sterke representasjon har innebåret en forskjell, fastslår hun. Hun viser til at lovverket nå gir kvinner andre rettigheter enn tidligere. Forbud mot at menn skal kunne bruke

«I år 2000 satte alle verdens land seg et mål om å halvere ekstrem fattigdom i verden. Tretten år etter er milepælen nådd.»

Framskritt siden 1990

■ Fattigdom og sult er betydelig redusert. I utviklingsland har prosentandelen mennesker som lever for mindre enn 1,25 dollar per dag blitt mer enn halvert.

■ Andelen underernærte mennesker har falt fra 23,2 prosent i perioden 1990-92 til 14,9 prosent i 2010-12.

■ Antallet barn uten grunnskoleutdanning har falt fra 102 millioner til 57 millioner i årene mellom 2000 og 2011.

■ Andelen barn som dør før de er fem år har gått ned med 41 prosent mellom 1990 og 2011. Mørdredelighet har i samme periode sunket med 47 prosent.

■ Antallet nysmittede av hiv har gått ned med 21 prosent det siste tiåret. Tett oppunder 10 millioner hivsmittede får nå livreddende antiretroviral behandling. Økt behandling og forebygging bidro til en nedgang på 25 prosent i aidsrelaterte dødsfall i perioden mellom 2005 og 2011.

■ Rundt 200 millioner slumbeboere har fått tilgang til forbedrede vann- og sanitærtjenester, varige boliger eller et tilstrekkelig boareal.

KILDE: RAPPORT FRA FNs GENERALSEKRETÆR TIL FNs GENERALFORSAMLING OM OPPFØLGING AV TUSENÅRSMÅLENE, 26. JULI 2013.

vold mot sine ektefeller i hjemmet er en av de forbedringene hun trekker fram. Landrettigheter og bedre utdanningstilbud er andre.

11 av 36 parlamenter med mer enn 30 prosent kvinneandel er nå i Afrika. Ved siden av Rwanda kommer også Senegal (50 pst.) og Sør-Afrika (42 pst.) høyt opp på listen.

I verdens regjeringer hadde kvinner fortsatt bare 16,7 prosent av ministerpostene i 2012. Det var en liten økning, fra 14,2 prosent i 2005.

8. Ny teknologi, mindre forskjeller i verden

Ny teknologi er viktig for utviklingen av produksjon, næringsliv og kommunikasjon mennesker i mellom, blant annet for å knytte landsbygda nærmere til utviklingen som foregår i verdens byer.

Ved slutten av 2011 hadde antallet

mobiltelefon-abonnenter i verden økt fra om lag null i 1995 til om lag seks milliarder, inkludert 1,2 milliarder smarttelefon-abonnenter knyttet til bredbånd. Med denne økningen har mobiltelefondekningen nådd 87 prosent på verdensbasis, og 79 prosent i utviklingsland. I utviklingsland øker antallet mobiltelefon-abonnenter med et tosifret prosenttall hvert år.

Antall brukere av internett er også i rask vekst. Ved slutten av 2011 var tett oppunder 35 prosent av verdens befolkning online. Utviklingslandenes andel av nettbruken har økt kraftig de siste årene. I 2006 sto utviklingslandene for 44 prosent av alle brukere. I 2011 utgjorde de 63 prosent. Det innebærer at nesten to av tre internettbrukere i verden befinner seg i utviklingsland.

Andelen brukere varierer imidlertid sterkt mellom ulike regioner. Afrika sør for Sahara henger fortsatt etter. Her har under 15 prosent av befolk-

7

Juliana Kantengwa har vært folkevalgt siden 1999. Hun er en del av Rwandas verdensrekord i kvinnelige parlamentsmedlemmer.

FOTO: ESPEN RØST

Flere og flere bruker internett

Utviklingsland:

Rike land:

Antall brukere av internett i verden. (2011-tall er foreløpig estimat.)

Flere og flere har mobiltelefon

Antall mennesker i utviklingsland som har abonnement på mobiltelefon.

KILDE: THE MILLENIUM DEVELOPMENT GOALS REPORT 2012, FN

Givernes yndlinger

Her er landene som mottar mest bistand i verden. Sikkerhetspolitiske hensyn er tydeligere enn humanitære behov for å avgjøre hvor pengene havner.

Av **Even Tømte**

De ti landene øverst på OECDs bistandsstatistikk for 2011 mottar tilsammen omkring en tredjedel av det organisasjonen definerer som bistand. Verdige trengende er det ikke vanskelig å finne. Men mange av de største bistandsmottakerne har også det til felles at de er sikkerhetspolitisk og strategisk viktige for giverne.

I Afghanistan og Pakistan har mye av bistanden gjennom et tiår vært knyttet til den amerikansk-ledete militære innsatsen. Et stabilt Etiopia blir sett på som viktig for å hindre ringvirkninger av den ødeleggende konflikten i Somalia. Og sist det brøt ut krig i DR Kongo, trakk den med seg et halvt dusin andre stater som deltakere og sponsorer på ulike sider.

USAs rolle

USA er **Afghanistans** overlegent største bistandsgiver. Amerikanerne har sett på bistand som en integrert del av den militære innsatsen mot Taliban. Norge er landets sjuende største giver de siste fem åre-

ne. Samtidig er landet et av de i verden som kommer dårligst ut på FNs indeks for menneskelig utvikling.

En langvarig krig og vedvarende usikkerhet og konflikt har bidratt til at **DR Kongo** kom aller nederst i FNs siste rapport om menneskelig utvikling, sammen med Niger. Kongo mottar mye bistand fra USA. Landet mottar også mye bistand fra den tidligere kolonimakten Belgia, samt Frankrike og Storbritannia. Verdens største militære FN-operasjon, Monusco, har i en årrekke operert i Kongo.

Vietnam kan sies å ha «verdensrekord» i utvikling. Landet har redusert fattigdommen fra 58 prosent fattige i 1990 til 15 prosent fattige i 2008, og opplevd stor forbedring innen helse, levealder og utdanning. Nå er Vietnam klassifisert som et mellominntektsland, med god økonomisk vekst. Størstedelen av bistanden til Vietnam blir gitt av Japan. Infrastruktur er den største sektoren.

Etiopia er en viktig alliert i kampen mot terror og ustabilitet i Afrika. Landet

har samtidig fått mye oppmerksomhet i bistandskretser, både for sin bemerkelsesverdige økonomiske utvikling og arbeid for å redusere fattigdom, og for sine mangler hva gjelder demokrati og ytringsfrihet. Mens bistand per innbygger har mer enn doblet seg det siste tiåret, har bistandens andel av økonomien likevel gått ned på grunn av den sterke økonomiske veksten. USA og Storbritannia er viktige bistandsgivere, og bistanden er spredd over en rekke ulike sektorer.

Krigen i Afghanistan har smittet over på **Pakistan**, som har beveget seg nedover på alle internasjonale skalaer for økonomisk og sosial utvikling. Landet får mye oppmerksomhet fra USA både militært og med bistandsmidler. Norge er den 9. største bistandsgiveren til Pakistan. Landet rangerer som nummer 146 av 187 på FNs indeks for menneskelig utvikling. Halvparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensen og 21 prosent lever på mindre en 1,25 dollar dagen.

Flere agendaer

Men samarbeidsvilje (med vesten) og evne til å nyttiggjøre seg bistanden spiller også en rolle.

– For de fleste landene er det flere agendaer som griper inn i hverandre. Det sikkerhetspolitiske er en ting, ut-

viklingspolitikk er en annen. De historiske og språklige forbindelser mellom gamle kolonimakter og kolonier spiller også inn, sier Ottar Mæstad, direktør ved Christian Michelsens Institutt, til Bistandsaktuelt.

Han viser til at USAs betydelig

rolle påvirker bistanden og gir den både en utviklingspolitisk og en sikkerhetspolitisk dimensjon. Samtidig kommer nesten en tredjedel av bistanden fra multilaterale institusjoner, som typisk vil være mer preget av en utviklingsagenda. ■

Disse landene får mest bistand i verden

1 Afghanistan 41 mrd	6 India 19,6 mrd
2 DR Kongo 33,7 mrd	7 Tyrkia 19,6 mrd
3 Vietnam 22 mrd	8 Kenya 15,3 mrd
4 Etiopia 21 mrd	9 Vestbredden og Gaza 14,7 mrd
5 Pakistan 21 mrd	10 Tanzania 14,7 mrd

* TALLENE ER OPPGITT I KRONER, OG ER BASERT PÅ OECDs STATISTIKK OVER ODA-BISTAND FRA GIVERE I OG UTENFOR OECD, FOR 2011.

... og disse fikk mest av Norge samme år:

- 1 Afghanistan** 775 mill
- 2 Tanzania** 640 mill
- 3 Palestina** 628 mill
- 4 Somalia** 471 mill
- 5 Mosambik** 471 mill
- 6 Uganda** 453 mill
- 7 Zambia** 443 mill
- 8 Brasil** 406 mill
- 9 Malawi** 374 mill
- 10 Sør-Sudan** 337 mill

Kampen mot terror har vært et viktig motiv bak vestlige lands valg av bistandsmottakere det siste tiåret. Det er også grunnen til at Afghanistan er verdens største bistandsmottaker. Bildet viser afghanske politistudenter som får skytetrening av europeiske kolleger utenfor Kabul.

FOTO: KEN OPPRANN

26 Reportasje

Nordem 20 år

Gjennom 20 år har norske fagfolk deltatt i Nordems beredskapsstyrker. I dag teller styrken 250 eksperter. Valgobservasjon og rådgivning innen demokrati, rettsvesen og menneskerettigheter er blant hovedoppgavene.

Rune Hauger viser ankomstbyen Mingacevir på kartet idet bussen, full av observatører, kjører fra Baku.

Valgobservatørene

Han fikk 85 prosent av stemmene. «En seier for demokratiet», sa president Ilham Alijev etter valget i Aserbajdsjan den 9. oktober i år. Organisasjonen OSSE var ikke enig. De norske valgobservatørene Gent Ramadani og Rune Hauger opplevde valget på nært hold. **Av Kristine Grønhaug (tekst) og Ken Opprann (foto), i Aserbajdsjan**

sin vurdering, som ble fremlagt på pressekonferansen i hovedstaden Baku dagen etter valget, skrev OSSEs valgobservatører: «Valget i Aserbajdsjan ble undergravet av begrensninger på fundamentale rettigheter, mangel på lik praktisering av spilleregler og markante problemer på valgdagen».

Vurderingen bygger på tilbake-

meldingene fra over 300 internasjonale valgobservatører.

Norge bidro gjennom Nordem (Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter) med to langtids- og ni korttidsobservatører.

Torsdag 3. oktober

Norsk senter for menneskerettig-

Haydar Aliyev kom fra Moskva og KGB til Aserbajdsjan. Han var president fra 1993 til han døde i 2003. Siden har sønnen Ilham Aliyev tatt over. Plakater av far og sønn Aliyev henger over alt.

Nordem

- Ressursbase med internasjonal kompetanse innen demokratibyggning: Godt styresett, institusjonsbygging, uavhengig rettsvesen, rettsreform, menneskerettigheter, valgobservasjon og valgassistanse. Også justis-sektorreform, seksualisert vold, fredsavtaleoppfølging.
- Ble opprettet 1. januar 1993. Har i løpet av 20 år gjennomført rundt 2000 oppdrag.
- En beredskapsstyrke på 250 eksperter.
- Er et program ved Norsk senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo.
- Blir fullfinansiert av det norske utenriksdepartement med et årlig budsjett på rundt 30 millioner kroner.
- Sender ut kvalifisert personell til rundt 15 internasjonale organisasjoner og operasjoner, omtrent 80 personer årlig.
- Bidrar også med rådgivning, erfaringsoverføring og innspill til forskning.
- Har langtidsobservatører i Kosovo, Albania, Tadjikistan, DR Kongo, Sør-Sudan og Jordan.
- Sender observatører til valg over hele verden.

heter holder til i Cort Adelers gate i Oslo. Briefingen for de norske deltakerne i OSSEs valgobservatørkorps er i ferd med å avsluttes. Kaffekrusene er tomme. På bordet ligger valgobservatørens blå bibel: «Election Observation Handbook». Reisetilbudet er Aserbajdsjan.

Prosjektkoordinator Anne Sofie Molandsveen ønsker alle en god reise.

Gent Ramadani reiser seg og begynner å samle sammen notatene sine. I morgen drar han. Det er hans første oppdrag som valgobservatør. Forventningene er høye.

– Jeg føler at jeg er en del av det

norske samfunnet som vil hjelpe. Jeg interesserer meg for demokratibyggning, har en mastergrad i faget. Selv kommer jeg fra Albania; et eks-kommunist land som er på vei til å bli et demokrati.

Han mener at prosessen i Albania er ganske lik den i Aserbajdsjan.

– Men demokratibyggning tar lang tid. Ett skritt frem – to tilbake. Jeg tror likevel det gir håp for folk i Aserbajdsjan at verdenssamfunnet er til stede og viser interesse, sier han.

I 1997 var det borgerkrigstilstander i Albania. Han flyktet fra hjembyen Shkodra til Italia. Etter fem år kom

Obs!

Det presiseres at Nordems valgobservatører normalt ikke har lov til å uttale seg til pressen. I dette tilfellet er det gjort noen unntak for Bistandsaktuelt utsendte.

han til Norge. Han har bodd i Bergen i elleve år. Norskalaneren snakker seks språk og har arbeidet som morsmåls lærer. I 2012 sendte han inn en søknad til beredskapsstyrken Nordem. Nå er han klar for oppdrag.

Lørdag 5. oktober

I Hotel Qafqaz i Baku sitter norske Rune Hauger sammen med andre langtidsobservatører. De legger frem sine siste observasjoner for leder for ODIHR-operasjonen, italienske Tana de Zulueta, hennes danske nestleder Harald Jepsen og den serbiske koordinatoren Masa Janjusevic. Tre

av totalt 13 spesialister som utgjør «core team».

En av langtidsobservatørene sier: – Det er tydelig at noen kommer på opposisjonens valg møter for å overvåke folk. De filmer, fotografere og noterer navn.

Flere rundt bordet hevder at de har sett det samme. En annen sier:

– På veien til opposisjonens valg møter blir det ofte dumpet hauger av bygningsmasse, eller det står svære bulldosere der, slik at det blir umulig å passere med bil.

– Vi har sett at journalister blir slått ned ...

28 Reportasje

Før velgerne kommer inn i valglokalet, blir tommelen deres sjekket med ultrafiolett lys. Er det spor av blekk på tommelen, tyder det på at vedkommende allerede har stemt.

To norske valgobservatører på oppdrag i Aserbajdsjan. Gent Ramadani har brukt kameraet på mobiltelefonen sin til å dokumentere valgjuks. Han viser det frem til Rune Hauger.

FOTO: KEN OPPRANN

→ Jepsen oppsummerer:

– Vi ser nå, av deres observasjoner, at journalister ikke får gjort jobben sin, og at folk forhindres i å bevege seg.

Totalt 30 internasjonale langtidsobservatører har vært i landet siden 11. september. Rune Hauger er en av dem. Til vanlig arbeider han som tolk i Oslo. Han har tidligere vært korttidsobservatør i Georgia og Armenia. Det er første gang han er langtidsobservatør.

Hans jobbpartner under dette oppdraget, er amerikanske Geneva

Kingsley. De to har bodd og arbeidet tett sammen i Mingachevir. Byen ligger i valgdistriktet Øst-Ganja, omtrent fire timers kjøretur fra Baku.

– Det har vært lange arbeidsdager. Men veldig interessant. Jeg skjønner hvilken nøkkelrolle langtidsobservatørene spiller for oppdraget. Vi er øyne og ører for «core team», sier Hauger.

Oppgavene hans så langt har vært å reise rundt og observere forholdene rundt forberedelsene til valget. Samt å tilrettelegge alt praktisk for

korttidsobservatørene; booke hotell, intervjuetolker, ansette sjåførere. I tillegg: lage briefing-pakker med blant annet kart, informasjon om den politiske situasjonen og liste over valglokaler.

Parhestene Hauger og Kingsley får ansvaret for 18 internasjonale korttidsobservatører – deriblant norsk-albaneren Ramadani.

De kommer fra Vest-Europa, USA, Canada, Russland og land i det tidligere Sovjetunionen. Alle får hver sin partner. Ramadani fra Bergen skal

jobbe sammen med østerrikeren Rudolf Rotter.

Nå venter først to intense dager med briefinger i Hotel Qafqas i Baku. Deretter blir alle transportert til de respektive valgdistriktene.

Onsdag 9. oktober

Oslomannen Hauger og Kingsley har opprettet en slags «kommandosentral» på hotellet i Mingachevir. Ved bruk av mobiltelefon skal langtidsobservatørene ha kontakt med korttidsobservatørene – som

Historien

Av Kristine Grønhaug

I 1992 var Thorvald Stoltenberg utenriksminister og Jan Egeland var hans statssekretær. Egeland hadde kommet inn fra de frivillige organisasjonene, og var en handlingens mann. Stoltenberg var på sin side en ja-mann.

Verden hadde sett Gulfkrigen i 1991. Balkan som sto i flammer. Kurderkrisen. Det var behov for å styrke det internasjonale huma-

nitære systemet. Norges bidrag var å etablere Noreps – som sørget for materiellbistand i form av nødhjelpsvarer og –utstyr – og Norstaff som sørget for personell som kunne sendes ut. Men noe manglet.

Valg- og demokratiprosesser sto høyt i kurs hos KSSE (Konferansen for sikkerhet og samarbeid i Europa – forløperen til OSSE). Da Stoltenberg skulle være vertskap for en stor OSSE-konferanse i 1992, tenkte han at det hadde vært flott om Norge lanserte

noe stort under konferansen. Det var da Egeland fikk ideen: Burde man ikke lage noe tilsvarende beredskapsordningen Noreps for demokrati- og menneskerettigheter? En ressursbank bestående av eksperter på feltet?

Thorvald Stoltenberg tente på ideen. Utenriksdepartementet sendte en forespørsel til Institutt for menneskerettigheter (senere Norsk senter for menneskerettigheter). Instituttet ble bedt om å utvikle og etablere en beredskapsmekanisme rettet mot de

internasjonale organisasjonene.

Mandatet var å rekruttere, lære opp og bidra med høyt kvalifisert personell til blant annet EU, OSSE og FN. I tillegg skulle Nordem tilby ulike former for opplæring tilknyttet menneskerettigheter og valgobservasjon.

Stoltenberg ønsket seg et profesjonelt fagmiljø, og overlot til Nordem selv – og ikke utenriksdepartementet – å finne ut av hvem som burde rekrutteres til oppdragene i utlandet. Landet ble saumfart for fagfolk, og Nordem

knyttet til seg eksperter innenfor områdene valg, demokratisering, frie media, konfliktløsning, beskyttelse av minoriteter, rettighets-spørsmål, godt styresett og rettsstatsbygging, politisk mangfold og opplæring i menneskerettigheter.

Nordem-ordningen ble en modell for andre land. Delegasjoner fra ulike land har besøkt Norge for å se hvordan Nordem fungerer. Eksempler er Canada, som etablerte Canadem og Safdem (nå Afdem). Tyskland skjelte også til Nordem da de etablerte sitt ZIF.

Den gamle kona kom for å stemme. Men hun er ikke registrert her, og blir henvist til et annet valglokale. Hun synes det er ulogisk: – Jeg bor jo her, roper hun.

på valgdagen kjører fra valglokale til valglokale. I tillegg har Hauger og Kingsley løpende kontakt med «core team» i Baku.

Ramadani er oppe klokken 06.00. Han dusjer, barberer seg. Tar en espresso. Før frokost går han enda en gang gjennom skjemaene som skal fylles ut i løpet av dagen. Reperer for seg selv hva han skal se etter, spørsmålene han skal stille. Så er det frokost, før alle kortidsobservatørene får en siste briefing hos Hauger og Kingsley.

Morgensolen er ennå ikke helt oppe. Utenfor hotellet venter tolk Nurana Aliyeva og en sjåfør. Ramadani og Rotter setter seg inn i den røde bilen.

Valgdagen er i gang.

Det er ikke valgresultatet – men valgprosessen observatørene skal konsentrere seg om. Her er noe av det som ble observert:

- Press mot representanter fra opposisjonen.
- Ikke samsvar mellom antall stemmesedler i stemmeurner og navnelister.
- Bunker med stemmesedler som er stappet ned i valgurner («ballot box stuffing»).

- Valgfunksjonærer som ikke har kontroll, og velgere som gjør som de vil.
- Busslaster med folk som kjører fra valglokale til valglokale for å stemme flere ganger («carousel voting»).
- Manipulering av manntall i protokoll.
- Gjennomgående nærvær av politi ved valglokalene på tross av at det ikke er tillatt ifølge valgloven.

Tilbake i Norge

Det er gått noen få uker. Rune Hauger skal snart ut på sitt neste valgoppdrag som går til Nepal.

– *Hvordan vil du oppsummere jobben i Aserbajdsjan?*

– Det var lærerikt, en bra erfaring å ha videre. Det å være langtidsobservatør i et valg som ble såpass sterkt

«Jeg husker øynene til en representant for opposisjonen. Han turte ikke svare meg. Det var fortvilelse i de øynene.»

Ordforklaring: OSSE – Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa

kritisert av OSSE/ODIHR, gjør at jeg føler meg mye bedre forberedt til å gjøre en god jobb ved fremtidige valg. Jeg vet mer om hva jeg skal se etter nå enn jeg gjorde før. Jeg er mer observant. Bedre til å forstå hva som foregår før valget, under valget og gjennom hele valgprosessen. Og kanskje er jeg blitt bedre til å tolke små tegn på at noe ikke er helt i tråd med «good practice».

Gent Ramadani har reist fra Bergen til Oslo for å være med på ny briefing i NORDEMs lokaler. Denne gangen dreier det seg om Tadjikistan. Men hva sitter han igjen med av inntrykk etter Aserbajdsjan?

– Jeg husker øynene til en representant for opposisjonen. Jeg stilte ham spørsmål i valglokalet, men han turte ikke svare. Det var fortvilelse i de øynene. Så satt jeg i flyet på vei hjem fra Baku. Under meg så jeg lysene fra Oslo i mørket. Da slo det meg: Jeg hadde glemt hva det betyr ikke å være fri. Jeg tenkte: I Norge er det fritt. Folk kan si hva de vil, ta sine egne valg. Hvis ikke mennesker har frihet til å velge, har de mistet mye. Har de ikke evnen til å drømme, har de mistet alt. De sier at håpet er det siste som dør med oss. ■

Slik blir du med i Nordem

■ Det stilles krav til relevant faglig bakgrunn, interesse for valg og gode språkkunnskaper. Ved siden av engelsk er hovedspråkene fransk, spansk, russisk og arabisk. Man må være flytende i engelsk, både skriftlig og muntlig. Man må snakke «andrespråket» så godt at det fungerer på profesjonelt nivå.

■ Nordem rekrutterer årlig til beredskapsstyrken gjennom en formell søknadsprosess. Neste opptak finner sted våren 2014 med søknadsfrist 15. mars. Stillingsannonansen vil ligge på NORDEMs nettsider fra rundt 1. februar.

■ Nordem lyser også ut stillinger man kan søke på selv om man ikke står på listen. Det er ofte behov for jurister eller annen ekspertise.

Du kan lese mer om ledige stillinger og rekruttering på hjemmesiden: www.jus.uio.no/smr/english/about/programmes/nordem/

Norske selskapers investeringer i Afrika har økt kraftig det siste tiåret. **Les mer under.**

Økonomi

Slik lykkes du i Afrika

Stadig flere norske selskaper engasjerer seg i Afrika. Norfund og Statens pensjonsfond utland vil satse enda mer de kommende årene. Hva er nøkkelen for å lykkes? Her er ti råd fra folk som vet hva de snakker om.

Av Jan Speed

Rådene har vi plukket opp på konferansen Norwegian-African Business Association arrangerte i Oslo nylig.

1. Tenk nytt om Afrika

Afrikanske land er ikke mer farlige eller korrupte enn mange andre steder i verden – i de fleste tilfeller ofte mindre. Nigerias sentralbanksjef Sanusi Lamido Sanusi mener det er alt for mye snakk om de negative utfordringene som møter investorer i Afrika.

– Vi må dra ut i verden og fortelle om de positive tingene som skjer i Afrika, sier Sanusi. Han viser til Etiopia, Kenya, Rwanda og Botswana som store suksesshistorier. Det er ifølge Sanusi flere gode afrikanske historier om demokrati, anti-korrupsjon og satsning på næringsliv.

2. Investér i utdanning

– Sørg for at investeringene hjelper lokalsamfunn. Innbyggerne på steder der investorer utnytter lokale ressurser krever at også de skal nyte godt av investeringene, sier Phuti Mahanye, administrerende direktør i Shanduka Group, et av Sør-Afrikas største investeringsselskaper. Selskapet investerer i skoler parallelt med næringslivssatsingen.

3. Tenk langsiktig

Det er bedre å bruke tid på å finne lokale partnere som dere kan arbeide med over lengre tid, enn å gå til de få velkjente og store selskapene som alle andre utlendinger samarbeider med.

– Du må tenke langsiktig om du vil ha en partner i Afrika, sier William Asiko fra The Investment Climate Facility for Africa.

4. Sats på afrikanske forbrukere

– En ung og stadig mer urbanisert befolkning skaper utfordringer og muligheter. Afrika har den raskest voksende forbrukerklassen i verden, påpeker utenriksminister Børge Brende.

Arif Naqvi, grunnlegger og administrerende direktør i investeringsfirmaet Abraaj Group, er enig at mulighetene ligger i å satse på det voksende forbrukermarkedet gjennom bærekraftige investeringer. Suksessen til både banker og mobil-selskaper i Øst-Afrika er bevis på at dette er et lukrativt marked.

5. Se mulighetene i infrastruktur

Afrikas økonomiske vekst er helt avhengig av bedre veier, havner,

Nigerias sentralbanksjef Sanusi Lamido Sanusi tror på investeringsmuligheter innen jordbruk.

FOTO: JAN SPEED

Phuti Mahanyele er en av de få kvinnelige toppsjefene i Sør-Afrika. Hun mener utenlandske investorer bør satse på lokalsamfunnet der de investerer.

FOTO: JAN SPEED

jernbaner og økt tilgang til strøm. Arif Naqvi tror en av de største forretningsmulighetene i Afrika ligger i investeringer i infrastruktur. I noen tilfeller er det nødvendig for næringslivet å samarbeide med det offentlige for å få det til. Det hjelper ikke å investere i blomsterproduksjon om veiene er så gjøremete i regntida at blomstene ikke kan fraktes til flyplassen for videre eksport, eller at havneanlegget ikke har kapasitet til å laste varene som skal sendes til Asia.

6. Sats på lokal kunnskap

De beste investorene understreker viktigheten av å velge partnere med inngående lokal kunnskap. «Våre folk er folk av jorda,» sier Naqvi, som i 2013 fikk Oslo Business for Peace Award.

7. Tenk helhet

Arne Cartridge i Grow Africa, med lang erfaring fra Yara, mener det er avgjørende at bedrifter ser på hele verdikjeden slik at den er kostnads-

Norsk næringsliv i Afrika

I fjor var det rundt 400 norske bedrifter engasjert i rundt 39 land i Afrika. For 13 år siden var det bare 80 norske selskaper i Afrika. Norske selskapers investeringer har økt med seks ganger i løpet av de siste ti årene – hovedsakelig innen oljesektoren.

effektiv. Det krever partnerskap mellom ulike sektorer.

8. Finn gründerne

I flere land finnes det dynamiske gründere som har etablert nye selskaper. William Asiko mener det er viktig for investorer fra Nord å se etter disse nye selskapene. Han viser til at det er flere afrikanske ledelsesnettverk som man kan bruke for å finne fram.

■ OLJE

Superdyre oljebyer

Angolas hovedstad Luanda er verdens dyreste oljeby og Sør-Sudans hovedstad Juba verdens tredje dyreste oljeby. Stavanger nest dyrest og presser seg inn mellom de to afrikanske byene. Det er nettstedet Rigzone som har undersøkt levekostnadene for utlendinger i verdens oljebyer.

■ RETTFERDIG HANDEL

25 år med Fairtrade

14. november markerte Fairtrade at det var 25 år siden merkeordningen ble stiftet. I dag har Fairtrade vokst seg til å bli verdens største merkeordning for rettferdig handel. Over 30 000 ulike produkter er Fairtrade-merket og om lag 1,35 millioner fattige arbeidere og bønder verden over omfattes av Fairtrade systemet.

– Vi i Fairtrade har gjennom 25 år jobbet bredt og dokumentert at rettferdig handel er et svært effektivt verktøy i bekjempelsen av fattigdom, sier Marianne Størseth, daglig leder i Fairtrade Norge.

9. Betal skatt

– Betal skatt til myndighetene, ikke smøring i form av gaver, er oppfordringen til Mo Ibrahim, mannen som tjente seg rik på mobiltelefoner i Afrika. Han mener næringslivet er like ansvarlig for å luke ut korrupsjon som politiske ledere. Ved å betale skatt kan man også stille krav til myndighetene i et land.

10. Skap arbeidsplasser

Antall ansatte i norske selskaper i Afrika har vokst med 350 prosent i løpet av de siste tre årene, ifølge Utenriksdepartementet. En ung og stadig mer utdannet generasjon afrikanere er på vei inn i arbeidsmarkedet. Da er det avgjørende at disse får jobb. ■

Kilde: Hentet fra innlegg på Norwegian African Business Summit 2013

– Vi må gjøre hjemmeleksene

Forkunnskap er avgjørende for norske firmaer som har tenkt å etablere seg i land som Ghana, Etiopia eller Angola, mener Eivind Fjeldstad, leder av Norwegian-African Business Association (NABA).

« Investeringer i Afrika krever en langsiktig tilnærming. »
Eivind Fjeldstad,
adm.dir. i NABA

FLERE NORSKE FIRMAER mislyktes fordi de ikke forstod den lokale forretningskulturen.

– Firmaer kan spare mye tid og frustrasjoner om de har et godt nettverk og kontakter som de kan stole på og samarbeide med. Å gjøre hjemmeleksene godt kan gjøre en stor forskjell, sier Fjeldstad. Han merker at norske firmaer

opp søker mer informasjon om Afrika.

– Investeringer i Afrika krever en seriøs og langsiktig tilnærming. Afrika er ikke stedet for å tjene raske penger. Men det er mulig å få god avkastning på investeringer om man har tålmodighet, sier Eivind Fjeldstad. Snart drar han til Afrika igjen med en ny delegasjon med forretningsfolk fra Norge. ■

2013 NORAD-KONFERANSEN

Norad-konferansen 2013: Resultater av bistand til helse og utdanning

Aldri før har verden sett så stor framgang innen helse og utdanning som i løpet av de siste 25 årene. Dette har utviklingssamarbeid bidratt betydelig til.

Følgende innledere skal diskutere resultatene, og bidra til kunnskap som kan gi innspill til fremtidige beslutninger:

- Åpningsinnlegg ved utenriksminister **Børge Brende**
- **Jim Yong Kim** – Verdensbankens president
- **Anthony Lake** – Unicefs generaldirektør
- **Amina J. Mohammed** – FNs spesialrådgiver for utviklingsplanlegging etter 2015
- **Denis Mukwege** – lege og grunnlegger av Panzi sykehus i Kongo DRC
- **Nyaradzayi Gumbonzvanda** – generalsekretær i YWCA
- **Tore Godal** – spesialrådgiver for global helse, Utenriksdepartementet
- **Villa Kulild** – direktør, Norad

H. K. H. Kronprinsesse Mette-Marit deltar også på konferansen.

Årets resultatrapport fra Norad har resultater av bistand til helse og utdanning som tema. Den blir lansert på konferansen.

For påmelding og mer informasjon om konferansen og Norads resultatrapport, www.norad.no/noradkonferansen

MELD DEG PÅ HER

Påmeldingsfrist: 3. desember kl. 12.00

Konferansen på twitter: #noradkonf

Onsdag 11. desember 2013

Kl. 09.00 - 16.00

Radisson Blu Scandinavia hotel, Holbergs gate 30, Oslo

32 Intervjuet

– Bistand uten bakkekontakt

Store utviklingsorganisasjoner er drevne på internasjonale konferanser, men dårlige til å lytte til vanlige folk, mener Jay Naidoo. Han var en av strategene bak apartheid-regimets fall og er nå global «mataktivist». **Av Jan Speed**

Den internasjonale utviklingsbransjen er blitt en slags industri med folk som farer fra en konferanse til den neste for å snakke om forandring. Men de spiller ikke stemmene til folk på bakken. Dette er min utfordring til organisasjoner: La de fattige tale sin egen sak. Da jeg var fagforeningsleder snakket jeg aldri på vegne av arbeiderne, de talte på vegne av seg selv. De drev selv forhandlingene i fabrikkene og mobiliserte lokalsamfunnene, sier Jay Naidoo.

I 1980-tallets Sør-Afrika var Jay Naidoo en av dem som utformet strategien som forandret landet fra et hvitt mindretallsstyre til et flertallsdemokrati med en av de mest liberale grunnlovene i verden. Han gikk fra å være generalsekretær i den svarte nasjonale fagbevegelsen Congress of South African Trade Unions (Cosatu), til å bli statsråd i landets første to regjeringer etter valget i 1994. Etter hvert ble han mer og mer misfornøyd med ANC-styrets korrupsjon og mar-

kedsfokus. Han sluttet som politiker.

I dag er han med i ernæringskampanjen Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN), og sitter i styrene til en rekke sivile samfunnsorganisasjoner.

Fortvilte og sinte

– Folk i Turkana i Kenya vet ingenting om karbonutslipp, men de vet når det er vannmangel i innsjøen og at fisk forsvinner. Vi må snakke med folk om sakene som angår dem i hverdagen, og ikke om det vi som organisasjoner mener er viktig, sier Jay Naidoo.

– Utviklingsdebatten er blitt kapret av folk uten bakkekontakt. Man hører mer fra næringslivsorganisasjoner som World Economic Forum enn fra sivilsamfunnet, legger han til.

Naidoo viser til at utviklingsledere i dag snakker om at økonomisk vekst løfter folk ut av fattigdom. Det ser han lite til i Afrika, til tross for stor økonomisk vekst og store naturressurser. Det er også grunnen til at

Jay Naidoo

■ Jay Naidoo har vært statsråd i to regjeringer i Sør Afrika. Er nå aktivist og jobber blant annet med ernæringskampanjen Global Alliance for Improved Nutrition

det er mange protestaksjoner i flere fattige land.

Hold kjeft og lytt

Naidoo trekker fortsatt på lærdommene fra sine unge år som demonstrant og aktivist. Han var ungdomsaktivist under elevopprøret i Sør-Afrika i 1976, det som ble kalt Soweto-opprøret etter byen der det begynte. Opprøret mot raseskillestyret ble knust av store politistyrker.

– Skoleelevene hadde ikke fått andre med seg. Vi lærte fra Soweto-opprøret at vi måtte organisere arbeiderne, snakke med foreldregenerasjonen. Derfor oppsøkte jeg mannsherbergene der gruvarbeiderne bodde. Jeg måtte lære å holde kjeft og lytte. For å være en aktivist er det viktig å lytte.

– Bevegelser vokser først når folk innser at de har makt, mener Naidoo.

Han er bekymret for ungdommen som nå vokser opp i Afrika og andre steder i verden. De er langtidsarbeidsledige.

– De er sinte og føler seg utenfor samfunnet. De er frarøvet håp og de ser ulikhetene i samfunnet. Noen blir ekstremister, andre velger voldelig protester. Vold blir et eget språk, mener Naidoo.

– I 2050 vil Afrikas befolkning ligge på to milliarder mennesker. De fleste unge. Vi må sørge for at de er en del av systemet. Dersom vi ikke gjør det vil de ikke bare bli vårt demografiske mareritt, men også Europas.

Folket forandrer

Han mener sivilsamfunnsorganisasjoner rundt om i verden trenger en vekker.

– Utviklingsaktivister gjør ikke nok for å hjelpe folk å gjenvinne

deres verdighet. Mange sivilsamfunnsorganisasjoner står i dag mer til ansvar overfor givere enn overfor medlemmene eller gruppene de skal representere, mener Naidoo.

– Når jeg snakker til ungdommer om at de må organisere seg rundt saker som angår dem, så svarer de «vi har ikke penger». Men vi som mobiliserte i Sør-Afrika på 70- og 80-tallet hadde aldri noen gavmilde givere. Vi trodde på rettferdighet og gikk ut og arbeidet for det. Vi organiserte folk rundt det vi var opptatt av, sier aktivisten.

Han mener folkelig mobilisering er viktig.

– Vi trenger å arbeide med folk om det de er opptatt av, lytte til dem og

We are searching for a creative and practical product developer

Product Developer

Laerdal

helping save lives

www.laerdalglobalhealth.com

To av ti tror ikke bista

82 prosent av Norges befolkning sier de er positive til norsk utviklingssamarbeid, ifølge fersk rapport. Samtidig sier hele 37 prosent at de mener bistandsbudsjettet bør kuttes. **Av Espen Røst**

DET KOMMER FREM i Statistisk Sentralbyrås (SSB) undersøkelse «Holdninger til bistand 2013». Undersøkelsen er finansiert av Norad og er gjennomført med ujevne mellomrom helt siden 1972. Rapporten viser at oppslutningen rundt norsk bistand til utviklingsland fortsatt er høy: 82 prosent av de spurte sier de er for bistand til Asia, Afrika og Latin-Amerika. Dette en liten nedgang fra forrige undersøkelse, men på lang sikt har nivået holdt seg relativt stabilt.

– Dette forteller at vi bryr oss om hva som skjer i verden og at bistand

har en sterk stilling i det norske samfunnet. Solidaritet og nestekjærlighet er bærebjelker i vår felles identitet. Trolig er det også et tegn på at Norge er i en gunstig situasjon og ikke er rammet av krise som andre land i Europa, sier Norads kommunikasjonsdirektør Eva Bratholm til Bistandsaktuelt.

Fire av ti sier bistanden er for høy

Samtidig sier hele fire av ti at bistanden er for høy, eller burde sløyfes helt. Dette er den største andelen som har ønsket reduksjon siden SSB's første spørreundersøkelse i 1972.

– Mange sivilsamfunnsorganisasjoner står i dag mer til ansvar overfor givne enn for medlemmene de skal representere, sier Jay Naidoo, tidligere fagforeningsleder og fortsatt aktivist.

FOTO: JAN SPEED

sammen finne fram til redskapene som trengs for å oppnå deres visjoner. Det er folk selv som må etablere bærekraftige bevegelser som skaper forandring. Folk er drivkraften for forandring.

– Noen ganger når jeg diskuterer med sivilsamfunnet i dag virker det som om de tror at en eller annen teknikk skal komme og skape forandring. Dette er ikke et laboratorium. Det dreier seg om det virkelige liv, om uformelle boligområder, og om slavefabrikker. Vi må kombinere den gamle måten å organisere folk på med bruk av internett, sosiale medier og mobiltelefoner. Viktigst er likevel at folk må settes i sentrum slik at de tar tak i egen framtid.

Organisering

– Forandringer dreier seg til syvende og sist om politikk, om makt og styresett. Vi trenger myndigheter som er mer effektive og som leverer, sier Naidoo. Han fortsetter:

– Mange av dagens utviklingsdebatter er fjernt fra erkjennelsen om at folk må være organisert på grasrota for at utvikling skal kunne finne sted. I dag har vi profesjonalisert utviklingssektoren, og det er et stort tilbaketog. Det er en rolle for folk med spesiell kunnskap, men de må kun være katalysatorer. Internasjonale utviklingsekspertene er ikke drivkreftene for endring, det er det vanlige folk som er. Det er det vi må diskutere framover, sier Jay Naidoo. ■

Se video på nett

Se video med Jay Naidoo på www.bistandsaktuelt.no/multimedia

Kommentar Eva Bratholm

Nødhjelpsmytene

FØRST KOMMER katastrofen, så kommer innsamlingene og så: anklagene om at hjelpen ikke når fram, at den er ukoordinert, at den er feil og at alle trækker i beina på hverandre. Nå er det Filippinene. Det interessante denne gangen er at flere enn vanlig sier at hjelpen etter hvert faktisk kommer fram.

Noen etterlyser en masterplan for nødhjelp. Men hvor realistisk er det? Da må alt være gjennomplanlagt for enhver hendelse, alle eventualiteter være tatt i betraktning og alle ofre kunne nås uansett hvor de måtte være.

Det er jo katastrofens vesen at den aldri er lik fra gang til gang, at den ofte er uventet, innebærer kaos, uoversiktighet, rykter, ufremkommelighet og kamp om de gjenværende ressursene. Det er en situasjon hvor de som er involvert gjør så godt de kan.

DET ER dessverre eksempler på at det har gått galt. Hjelparbeidet etter jordskjelvet på Haiti var ikke godt nok koordinert. I Nord-Uganda kan man fortsatt se skogen av NGO-skilt som minner om alle hjelperne under redselsperioden med Herrens Frigjøringshær. Under hungersnøden i Etiopia på 80-tallet ble mange feil begått, til og med så ille at det noen ganger gjorde situasjonen verre for de nødlidende. Men skal man slutte å hjelpe av den grunn?

Det er et rikt tilfang av anekdoter og vandrehistorier om vanvittig nødhjelp. Om slankemidler og avføringspiller til sultende barn.

Om høyhælte pumps og tangatruser til tsunami-ofre. Om ulltepper og skihansker til varme land. Om dårlig mat og vann. Disse historiene går gjerne igjen og igjen. Ofte med henvisning til Linda Polmans bok «Krisekaravanen». Det er en interessant og tankevekkende bok, men mange av hennes eksempler på feilslått hjelp mangler referanse. Slik kan den ene historien bekrefte den andre.

UANSETT – er det alltid så sikkert hva som er feilslått nødhjelp? Selv i et varmt land kan et ullteppe være godt å ha for å beholde en privat sfære og verne seg selv. Avføringspiller kan være en del av et stort parti medisiner som ble gitt til en katastrofe, kanskje andre medisiner i forsendelsen kom godt til nytte. Mat og vann kan bli liggende. Det er ikke bra, men det kan skje, særlig under katastrofale omstendigheter.

Det er lenge siden Bob Geldof samlet inn penger til Etiopia i 1984. Mye har skjedd. Nå evalueres et hjelparbeid i ettertid. Det var nettopp i en slik evaluering at feilene fra Haiti kom for dagen.

FN har etablert en slags masterplan i organet OCHA som koordinerer nødhjelp. De som kan katastrofehjelp, sier at det har hjulpet. Det er ikke slik at alle løper i beina på hverandre og distribuerer skihansker til sultende barn.

Relevant hjelp kommer fram. Det er slett ikke nødvendig å smile kynisk når man hører Live Aid og «Do they know its Christmas». ■

Folk står i kø for å få utdelt mat av Røde Kors i Dagami sør for byen Tacloban på Filippinene. Mye av nødhjelpen kommer fram og gis av profesjonelle organisasjoner, skriver Eva Bratholm. FOTO: NTB SCANPIX

nden virker, men ...

– Det er dessverre lite debatt om dagens bistand og mange gamle myter. Det er viktig å få fram at bistand ofte handler om å løse problemer som også innvirker på stabilitet og fred i verden. Det gjelder bekjempelse av fattigdom, kamp mot sykdommer og bygging av samfunnssystemer, sier Bratholm.

Litt over halvparten av de spurte mener at bistandsbudsjettet er passe stort eller burde vært større, ifølge SSB-undersøkelsen. De som er mest positive til at norske skatte kroner brukes på bistand og utviklingssamarbeid er de yngste i undersøkelsen, samt de med høyest utdanning. De spurte ble også spurt om partitilhørighet:

Frp-velgere mest kritisk

«Fremskrittsparti-velgerne er klart mest negative til bistand» heter det i rapporten. Av de spurte Frp'ne svarte 41 prosent at de var mot bistand.

Til sammenligning var 83 prosent av Høyre-velgerne, 92 prosent av Venstre-velgerne og 91 prosent av Krf's velgere for bistand.

Velgere fra nylig avgåtte utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås' parti er ifølge undersøkelsen svært opptatt av norsk bistand: 100 prosent av de spurte SV-velgerne svarte at de var for norsk utviklingssamarbeid med Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Trøndere tror på bistand

Geografisk derimot er det stor forskjell. I Hedmark/Oppland er dobbelt så mange mot bistanden som i de mest bistandsvennlige fylkene i Trøndelag. SSB-undersøkelsen baserer seg på 1166 respondenter i alderen 16–79 år. De har svart på en rekke spørsmål om blant annet bistandens størrelse, resultater og kjennskap til situasjonen i ulike utviklingsland. ■

Meninger

Det helt grunnleggende spørsmålet er derfor ikke det faktum at Kina «erobrer» verden. Men hvordan det skjer. Se kronikken nedenfor.

Debatt:

DR Kongo: Et skritt i riktig retning

Av Martha Rubiano Skretteberg og Aina Østreng

SIDEN APRIL 2012 har over 800 000 personer måttet flykte fra sine hjem på grunn av kamper mellom regjeringshæren og M23. Konflikten har hatt store humanitære konsekvenser for lokalbefolkningen i provinsen Nord-Kivu. Kunngjøring fra M23 4. november om at de legger ned våpnene og er rede til å signere en fredsavtale, er et viktig skritt i riktig retning. Det er likevel urealistisk å tro at dette betyr at freden i DR Kongo er sikret. Vi oppfordrer nå både Norge

og resten av det internasjonale samfunn om å styrke den humanitære bistanden, noe som også kan være med på å stabilisere situasjonen.

For å sikre en videre positiv utvikling og legge et grunnlag for en bærekraftig fred i DR Kongo må den kongolesiske regjeringen, FN og nabolandene vise vilje og politisk kløkt for å få en slutt på en konflikt som siden 1998 har ført til at over fem millioner mennesker har blitt drept. Årsakene er mange og komplekse, med regionale, lokale og internasjonale aktører.

Kampen om de enorme naturres-

sursene involverer både multinasjonale selskaper og opprørsgrupper og er en viktig drivkraft. Statens manglende kontroll i øst har ført til at flere aktive opprørsgrupper i årevis har terrorisert lokalbefolkningen.

FNs intervensjonsbrigade har kjempet side om side med regjeringshæren siden august, og den militære seieren over M23 viser at FN's nye mandat gir resultater. Men hva skjer nå? Bli opprørsgruppen FDLR neste mål, eller vil soldatene fra Tanzania, Malawi og Sør-Afrika vende tilbake til sine hjemland? FN's tilstedeværelse gjennom

den fredsbevarende styrken Monusco og brigaden er viktig for å skape stabilitet i regionen. Det er imidlertid enda viktigere at regjeringen fremstår som handlingskraftige. De må raskt finne en måte å demobilisere og integrere soldatene fra opprørsgruppene slik at de kan finne et levebrød uten å bære våpen.

Mange internt fordrevne kan nå vende tilbake til sine hjemsteder i områder der M23 var aktive. Disse vil ha behov for langsiktig bistand for å bygge opp igjen livene sine. Det er i denne fasen avgjørende å ha en glidende overgang mellom humanitær

Kronikk:

Kolonialisme med kinesiske særtrekk

Av ERIK R. SELMER

RETT OVERFOR hovedinngangen til Dragon Mart i Dubai ruver en statue full av symbolikk. Den viser en fryktinngytende drage som slynger seg rundt en gylden jordklode. Dragemarkedet inneholder fire tusen forretninger, og er på 150.000 kvadratmeter. Som dragen favner kloden, ønsker Kina å spre sitt nett, storme vestlige markeder og erobre hele verden.

Satt på spissen? Kanskje. Men fra 2005 til juli 2012 investerte Kina 460 milliarder dollar globalt, 340 av dem i utviklingsland.

De to spanske journalistene Juan Pablo Cardenal og Heriberto Araujo har reist til 25 land verden rundt og gjennomført over 500 intervjuer for å undersøke hvordan Kina sikrer seg framtidige forsyninger av råmaterialer, åpner nye markeder og skaper nye allianser. Nå banker Kina på Vestens dør i sin ustoppelige erobring av verden, advarer de to, begge med årelang erfaring som korrespondenter i Midtens rike. De store kinesiske statlige selskapene investerer i olje, gass, mineraler og andre råvarer. Gjort med sjenerøse lån fra Kinas statsbanker for å holde vekstraten i kinesisk økonomi oppe. Hand i hand med dette går den kanskje største kinesiske utvandringen i historien. I boka China's Silent Army gir de to oss også historien om alle dem som søker lykken der kinesisk kapital viser vei.

I SIN ØKONOMISKE omgang med land i Afrika, Sentral-Asia og Latin-Amerika baserer Kina seg på forme-

len «mine ferdigvarer for dine råvarer». Det minner om kolonisystemet Vesten brukte for å skaffe seg sitt globale hegemoni. Britene innførte det på 1800-tallet, og det gjorde Storbritannia til verdens ledende makt. Kina har ingen oversjøisk militærmakt til å sikre seg kontroll, slik britene hadde det. Men grunnlaget for Beijings handelspolitikk er den samme: garantere tilgangen på råvarer og sikre seg markeder for egne produkter. Latin-Amerika viser det. 90 prosent av kontinentets eksport til Kina er råvarer eller halvfabrikata, mens all import er ferdigvarer.

Historien snus på hodet. På 1800-tallet var det Kina som ble offer for vestlig utbytting med konsesjonsområder og ekstraterritoriale rettigheter. I dag er det Kina som skaffer seg konsesjoner, såkalte «unntaksoner», i flere land.

BYGGING AV infrastruktur spiller en viktig strategisk rolle i Kinas stille erobring av verden. Et synlig eksempel opplevde jeg i 2011. Dypt inne i det nordlige Liberia går det en bred, rødbrun grusvei gjennom den tette urskogen. På lang avstand kommer et stort, hvitt og helt nytt byggverk til syne. Et gigantisk sykehus er reist midt ute i skogen. Både Sunshine Road og China-Liberia I Hospital er kinesisk bygget. Ingen andre land ville ha foretatt lignende investeringer. For Beijing er slik infrastruktur et nyttig instrument til å utøve såkalt «bløt makt». Ved utgangen av 2009 hadde Kina etter egen statistikk bygd 2025 prosjekter i utlan-

KRONIKK

Erik Selmer er historiker med sinologistudier i Paris. Han har vært utenriksjournalist i 25 år, de fleste i Arbeiderbladet/Dagsavisen. Nå frilansjournalist.

FOTO: ERIK NORRUD

det. De brukes til å lette Kinas adgang til landets marked, kjøpe lojalitet og forføre mindre entusiastiske land som Kina har strategiske interesser i.

Kinas såkalte «stadion-diplomati» har vært utbredt i Afrika. Men også nådd andre verdensdeler, som Costa Rica. Under byggingen av «vennsskapsstadion» i San José, opprettet kineserne et eget datterselskap, en trojansk hest, som noen har kalt det. Selskapet har siden deltatt i anbud i lokale offentlige og private prosjekter med egen arbeidsstyrke og bygningsmaterialer, som det kunne bringe skattefritt inn i landet under stadion-avtalen. Likevel var det rene penger som fikk Costa Rica til å skifte sin diplomatiske lojalitet fra Taiwan til Kina. Det skjedde 1. juni 2007, samme dag som Kina inngikk en hemmelig avtale med landet om å kjøpe costaricanske statsobligasjoner for 300 millioner dollar. Til gjengjeld krevde Beijing at Costa Rica stengte sin ambassade i Taipei og utviste taiwanske diplomater fra Costa Rica.

«Så hvem er det som tjener på dette, om det ikke er lokalbefolkningen? Svaret er ikke overraskende: lokale eliter, politiske eller økonomiske, i både demokratiske og autokratiske regimer.»

DET ER IKKE bare hjemme i Kina at arbeidskraften utbyttes knallhardt. Nasjonalstadion i Mosambiks hovedstad Maputo, bygd av det kinesiske statselskapet Anhui Wai Jing og med plass til 42.000 tilskuere, var engang nasjonens stolthet. Men det var før streiker, kran-gel og vold gjorde dette symbolprosjektet til et veritabelt minefelt. Kanskje ikke til å undre seg over. En ukvalifisert kinesisk arbeider tjener 850 dollar i måneden, lokalt ansatte under 150 dollar. Kineserne har ekstragoder som bolig, mat og sykeforsikring, mosambikerne ingenting. Ni timers arbeidsdag uten pause og måneder uten en eneste fridag. Ingen arbeidskontrakt, sykeforsikring eller andre fordeler. I utlandet reproducerer Kina det samme mønster i arbeidslivet som de har produsert hjemme de siste 30 årene.

Den portugisiske sosiologen João Feijó mener det eneste det kinesiske

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett BISTAND

Enig i problemet, uenig i løsningen

David Sagen er enig med forfatter Morten Traavik i at mye bistand kan gjøres bedre, men mener at det er mer naturlig at Norge gir penger enn at vi forsøker å bidra med kreativitet og innovasjon.

assistanse og langsiktig utvikling. Historien er full av eksempler på at humanitære organisasjoner trekker seg ut for raskt og at situasjonen dermed forverres for lokalbefolkningen.

Dette er en særlig utfordring dersom humanitære organisasjoner ikke har jobbet sammen med eller bygget opp kompetansen til lokale organisasjoner. I den sårbare perioden fremover vil det være svært viktig å jobbe gjennom lokale strukturer som når ut til de mest sårbare delene av befolkningen og blir værende i området etter at den akutte humanitære krisen er over. ■

Martha Rubiano Skretteberg, generalsekretæri Caritas Norge.

Aina Østreng, programkoordinator i Caritas Norge.

nett KONGO

Når flukten er over

Rådgiver Monica Dearden ved Centre for African Studies, International Law and Policy Institute, (ILPI) skriver om hvordan lokale samarbeidsgrupper forbedrer lokalbefolkningens situasjon.

nett UTVIKLING

Økende sør-sør samarbeid: krever nytenkning blant norske aktører

Fredskorpsets direktør Nita Kapoor mener norske bistandsaktører er for lite opptatt av det økende samarbeidet mellom ulike aktører i sør.

Debatt:

Har mine landskvinner noe å feire?

Av Ubah Abduqadir

SOMALISKE KVINNER blir utsatt for utenkelige handlinger. Hvis kvinnene ikke starter sin kvinnekamp nå, og danner politiske nettverk som ikke er basert på klan men på demokratiske verdier, vil de miste stemmen sin igjen.

Somalia er på vei i riktig retning nå. For første gang på over 20 år har landet fått en president, parlamentarisk leder og ny grunnlov er på plass.

Det nye parlamentariske systemet er formet etter klansystemet, og kvinnene var ment å kvoterer inn i 30 prosent av stortingsplassene. Siden det ikke finnes noe politisk system kvinnelige representanter nomineres gjennom, må kvinnene utnevnes gjennom sin klanleder. Klansystemet er et hierarkisk system. Mennene er øverst i hierarkiet mens kvinnene er underordnede.

Mange klaner har ikke utnevnt sin kvinnelige representant. Det betyr ikke at de ikke fant en verdig representant, men at kvinnene er blitt betraktet som mindre verdige når det gjelder politisk deltakelse.

Det somaliske parlamentet består av 275 klanmedlemmer, 27 av dem er kvinner, resten er menn. Disse kvinnene er døråpnere for fremtidige parlamentariske kvinnelige ledere.

De er høyt utdannende og har lang yrkeserfaring sammenlignet med sine mannlige parlamentskolleger.

Disse kvinnene kom ikke til makten fordi store bistandsyttere som Norge har presset klanshøvdingene eller støttet diasporabefolkningen. De kom til makten fordi grasrotas kvinner og kvinner i diaspora har samarbeidet og vist at de har en stemme.

Sterkere mobilisering trengs nå. Om snaut tre år er det nytt parlamentsvalg i Somalia. Hvis kvinnene ikke starter sin kvinnekamp nå, og danner politiske nettverk som ikke er basert på klaner, men på demokratiske verdier, vil de miste stemmen sin igjen og på nytt velges etter klansystemet.

Norske myndigheter har vært en stor bidragsyter til Somalia og støtten er økt etter London-konferansen i år. For Norges rykte er det ekstremt viktig at pengene anvendes der det trengs. Pengene må følges nøye og det må kreves av resultater.

Et område vil jeg herved foreslå for norske myndigheter: øremerking av ressurser til aktiviteter rettet mot kvinner og deres mulighet for politisk deltakelse. ■

Innlegget er forkortet. Les hele innlegget på www.bistandsaktuelt.no.

Ubah Abduqadir er nestleder i Kontaktutvalget mellom innvandrene og myndighetene (KIM) og rådgiver i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

«Kvinnene er blitt betraktet som mindreverdige når det gjelder politisk deltakelse.»

En kinesisk formann i det kinesiske oljeselskapet ZPEB gir sudanske arbeidere opplæring i kinesisk. Kronikkforfatter Erik Selmer er skeptisk til i hvilken grad Kinas engasjement i Afrika gagnar lokalbefolkningen.

FOTO: IMAGINECHINA/CORBIS/NTB SCANPIX

systemet dreier seg om er produksjon, kapitalisme og profit. Tjener lokalbefolkningene i det hele tatt på gigantinvesteringene? Elendige arbeidsforhold, null miljøhensyn, mager teknologioverføring og en oppfatning av at kineserne bare tar hensyn til egen vinning, kaster lange skygger over kinesisk virksomhet.

DET REISES TVIL om Beijings vinnvinn-retorikk. Så hvem er det som tjener på dette, om det ikke er lokalbefolkningen? Svaret er ikke overraskende: lokale eliter, politiske eller økonomiske, i både demokratiske og autokratiske regimer. Kina når lettest sine mål der regimer ikke tar hensyn til miljø, arbeids- eller sosiale forhold. Vinnerne er Kina og den lokale eliten.

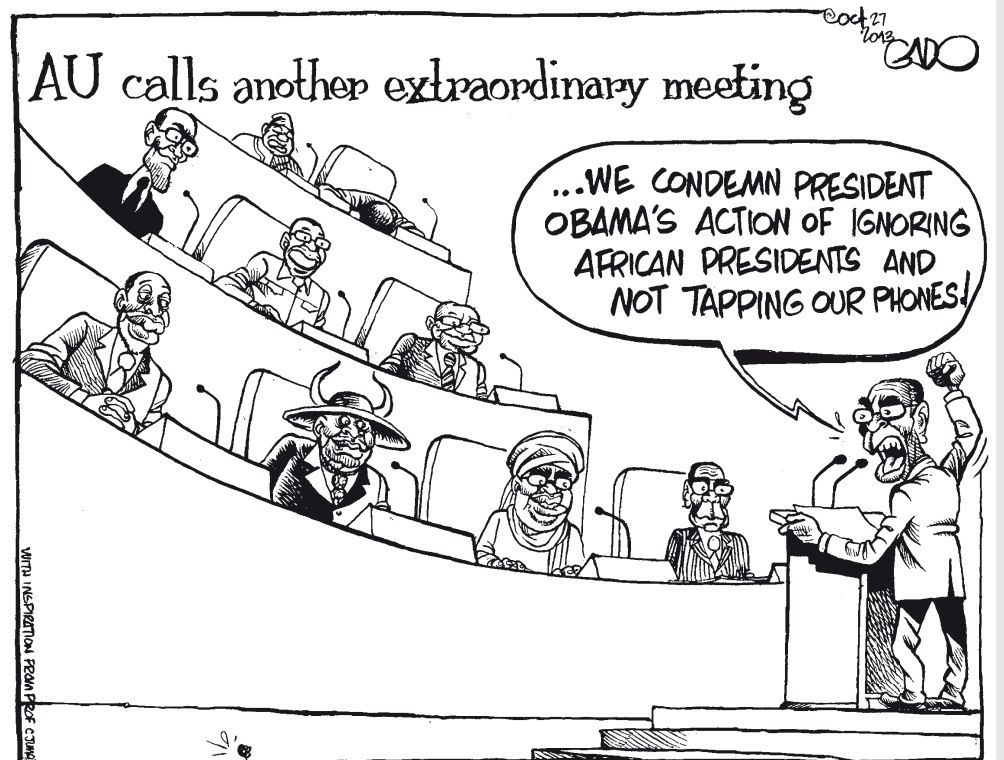
Det helt grunnleggende spørsmålet er derfor ikke det faktum at Kina «erobrer» verden. Men hvordan det skjer. «The Beijing Consensus» blir

den kinesiske modellen kalt. Dårlige arbeidsforhold, forakt for arbeidstakerrettigheter og fagforeninger, diskriminering og despotisk bruk av makt er typisk for kinesiske selskapers frammarsj i andre land. Kolonialisme med kinesiske særtrekk, kaller forfatterne det. «Bedriftenes samfunnsansvar» glimrer med sitt fravær.

Roten til ondet er trolig at Kina er uten en rettsstat, fri presse og et sivilsamfunn som kan passe på, kritisere, sette grenser, eller straffe uakseptabel atferd hos kinesiske selskaper i utlandet. I mangelen på et godt styresett hjemme, ligger grunnlaget for «nykolonialistisk» framferd ute. Men motstanden vokser. I Niger, Tsjad og Gabon vil ikke myndighetene lenger godta de gamle betingelsene fra kinesiske selskaper. Naturressursene er det eneste landene har. Det eneste som kan skape utvikling. ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

36 Bakerst

Sex-overgrep
samlet ugandere

Av Henry Lubega

DET SKJER mye positivt i Afrika og kontinentet blir ofte fremhevet som et attraktivt sted for fremtidige investeringer. Men er Afrika egentlig godt nok forberedt på dette og de omkostningene som uunngåelig følger med? Afrikanerne må uansett forvente mye motgang på veien mot denne lovende fremtiden.

I Uganda har disse prøvelsene allerede kommet for dagen. Utenlandske forretningsfolk blir oppfordret til å investere i landet og majoriteten av dem er fra Asia. De asiatiske investorene bidrar faktisk med nærmere 70 prosent av de innenlandske statsinntektene.

Investorene kommer til Uganda med to pengesekker; én øremerket investeringer og en annen som blir brukt til festing og uteliv. Takket være sine døgnåpne barer har hovedstaden Kampala utviklet seg

Sett fra
SØR

Henry Lubega er frilansjournalist og bor i Kampala, Uganda.

til å bli den store party-byen i Øst-Afrika.

Det var i en av disse barene en gruppe med pakistanske «investorer» møtte en servitise og tilbød henne en ny jobb om hun bare ville forlate servitøryrket.

Hun ble lovet gull og grønne skoger. Med løfte om ny jobb hvor man slipper å iføre seg minimale kjoler og bli klådd på av innpåsletne drukkenbolter, beit 23-åringen på kroken. Telefonnummere ble utvekslet, og det ble avtalt et jobbintervju på det fremtidige arbeidsstedet.

I en av de finere delene av Kampala ble hun vist inn i et herskapshus hvor hun så ble holdt som fange i over en måned. I løpet av den tida ble hun voldtatt på det groveste en rekke ganger av de fire pakistanerne. Men ved et lykketreff glemte en av «investorene» nøkkelen hjemme en dag og hun kom seg unna og fikk meldt fra.

Mot de pakistanske «investorene», sto den 23-årige, fattige, men hardtarbeidende, lokale jenta. Og uten mid-

ler til å følge opp politianmeldelsen, kunne hun heller ikke forsikre seg om at den ikke bare forsvant og gjer-

Stormfull start

Etter mange år i styrerommene myke stoler, er Olaf Thommesen klar for møkk under neglene. Det er bra, for allerede første dag på jobb ble oppgaven å rydde opp etter en tyfon. Av Anne Håskoll-Haugen

– FØRSTE DAG som generalsekretær i Plan Norge fikk du en tyfon rett i fanget?

– Ja, det ble hektisk fra første stund. Plan har rundt 40 000 fadderbarn i Filippinene, rundt 3000 av dem har norske faddere. Mange av fadderbarna bor i områdene som er hardest rammet og mest utilgjengelige. Filippinene er 95 prosent av dagsordenen min nå.

Samtidig er det viktig å holde de vanlige hjulene i gang. Vi har 125 000 faddere med 127 000 fadderbarn fra 50 ulike land i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

I bistandens randsone

Thommesen er ikke en helt ukjent mann i mediene. Han er tidligere kronprins i Venstre, men takket for seg med boken «På innsiden utenfor» hvor han forteller om konflikter innad i partiet. Boken bød også på personlige utfordringer livet har gitt. Under et tidligere ekteskap med en kjendismodell ble han til tider fotfulgt av Se og Hør. I flere år var han også et kjent fjes i en rekke debatter

og intervjuer. Thommesen er utdannet siviløkonom og har erfaring som næringslivsgründer.

– Hvordan passer bistand og fadderbarn inn i dette bildet?

– Jeg har de siste 15 årene jobbet i randsonen av bistand. Jeg har arbeidet med samfunnsansvar og bærekraft med mange av bistandsorganisasjonene som kunder og partnere. Jeg har bistått i forhold til innsamlinger og partnerskap med næringslivet. Men bistand er nytt for meg i den forstand at det er første gang jeg tar skrittet helt ut og får møkk under neglene. Tidligere har jeg sittet mest i styrerommene.

– Så det er egentlig på tide at du begynner å jobbe i en organisasjon?

– Noen har ment det. Men selv synes jeg det var akkurat riktig å gjøre dette nå. Jobben i Plan oppsummerer på mange måter alt jeg har gjort tidligere og alt jeg står for personlig. – At du har hatt et eget etikk-firma er kanskje noe mange ikke vet om deg. En etisk gründer! Måkan til næringslivsmann. Men kan man leve av etikk?

– Ja, det vet nok de færreste. Jeg stiftet Etheco for rundt ti år siden. Vi hadde et nettverk av konsulenter som bare jobbet med bærekraft og samfunnsansvar opp mot næringslivet både i Norge og internasjonalt. Vi drev også noe som het CSR-Norge hvor blant annet en del av bistandsorganisasjonene, også Plan, var med-

HVEM?

■ Olaf Thommesen (47)

■ Nyansatt generalsekretær i Plan Norge

■ Klar for å mobilisere faddere, næringsliv og politikere til støtte for barns rettigheter

lemmer. Man kan leve av etikk. Men det har ikke tatt av på den måten man spådde.

Ettertidens dom

– Hva får hjertet ditt til å banke ekstra hardt?

– Flyktninger og innvandring engasjerer meg veldig. Ved å jobbe med bistand går jeg nå inn til roten av disse spørsmålene. Hovedgrunnen til at folk kommer til Norge er for å søke tilflukt. Mange av dem kommer fra landene bistandsorganisasjonene jobber i. Det er viktig å se disse tin-

gene i sammenheng. På noen hundre meter fra Nationaltheatret til Stortinget ser vi barnesoldater fra Somalia, fattige romfolk og sex-slaver. Verdens elendighet er her i Norge, og så nære er den. Det gir oss en viss avmaktsfølelse, men den avmaktsfølelsen tror jeg det er mulig å mobilisere. Mange flyktninger drukner på vei til Europa hvert år. Våre barn kommer til å lese om dette, og spørre hva i himmelens navn det var vi tenkte på.

– Hvor kommer engasjementet fra? Thommesen trekker pusten, og takker for spørsmålet.

« Foreløpig har jeg ingen fadderbarn fra Plan, det er jo pinlig. Jeg har noen fra en annen organisasjon, som jeg vil beholde. »

Kampalas uteliv er berømt for å trekke til seg mange utlendinger. En sak hvor en gruppe «investorer» fra Pakistan skal ha bortført og misbrukt en ugandisk kvinne som jobbet på en bar, har skapt sterke reaksjoner i Uganda.

FOTO: YANNICK TYLLE/CORBIS

arrestert, brukte politiet bare noen få minutter å nedtegne forklaringen deres og lot dem gå. Men takket være media, som gjorde historien kjent, reagerte det sivile samfunn høylydt, og de to mennene ble arrestert igjen. Denne gangen ble de satt i varetekt i Luzira-fengselet, mens navnene til de to andre mistenkte fremdeles blir holdt hemmelig av politiet.

Demonstrasjonen som fulgte avsløringen i media endte for første gang på lenge fredfullt, ikke med tåregass eller overdreven politimakt. Kvinneaktivistgrupper demonstrerte i gatene, mens politiet sto klar til å beskytte demonstrantene på deres vei til bilmarkedet hvor «investorene» jobbet (de viste seg å være ansatte, og ikke eiere, av et bilmarked som solgte japanske bruktbiler).

I et land hvor folket har vært delt etter politiske skillelinjer, var det nå noe som forente dem. Også politiet, som alltid har vært raskt ute med tåregassen, var denne gangen på folkets side i kravet om rettferdighet for offeret og deportasjon av alle pakistanere fra Uganda.

Uganda trenger utenlandske investorer og de er fortsatt hjertelig velkomne til Kampala – Afrikas perle. Men de må oppføre seg skikkelig. ■

ningsmennene gikk fri.

Og ganske riktig; da Zuheer Mohamed og Sadiq Muhammad ble

Portrett

Plan-sjef Olaf Thommesen fikk tyfonen i Filippinene rett i fanget. Plan har rundt 40 000 fadderbarn i landet, hvorav rundt 3000 av dem har norske faddere.

FOTO: BENDIKSBY, TERJE

– Du er innvandrer selv?

– Moren min var fransk, så da er jeg halvt fransk, men med både norsk og fransk statsborgerskap. Jeg har studert og bodd i Paris og snakker språket flytende.

Mannlig minoritet

– Det er flest kvinner som leder de store bistandsorganisasjonene. Bare Amnesty og Flyktningshjelpen har menn på topp. Ble du kvotert inn i bistanden?

– Nei, det har jeg ikke inntrykk av. Jeg vet ikke hvorfor det er slik at bistand og samfunnsansvar tiltrekker seg flest kvinner. Vi ser det samme med samfunnsansvar i næringslivet også.

– Har lederen for Plan en plan?

– Ja, jeg kommer til å fortsette i de politiske fotsprene til tidligere generalsekretær Helen Bjørnøy. Det politiske påvirkningsarbeidet er en veldig viktig del av Plans virksomhet, og det politiske trykket vil jeg ikke redusere. Så skal vi også se på mulighetene for å mobilisere næringslivet i større grad. Jeg tror det er et stort potensial her. Jeg ser for meg ulike former for partnerskap hvor vi deler ressurser; organisasjonen trenger pengene, og næringslivet bør etterspørre vår kompetanse.

Nød nok til alle

– Men du, helt til slutt, hvor mange fadderbarn har du hengende på kjøleskapet?

– Foreløpig har jeg ingen fra Plan, det er jo det pinlige. Jeg har noen fra en annen organisasjon. Men det er helt sikkert at jeg skal få meg både ett og to Plan-fadderbarn. Jeg har bare ikke kommet så langt ennå.

– Må du kvitte deg med de andre to da?

– Nei, det er nød nok til alle, så de beholder jeg. ■

– Noen husker kanskje moren min, Annette Thommessen, som stiftet Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) i 1984. Vi hadde flyktinger fra Vietnam, Chile, Iran og Zimbabwe boende hjemme hos oss, mange av dem er fortsatt gode venner. Da moren min døde fikk jeg ansvaret for minnefondet etter henne. Da var jeg i 30-årene. Vi jobbet hardt for å sette integrering på dagsordenen i norsk politikk. Det er mainstram nå, men var det ikke da. Mye av engasjementet mitt kommer fra denne tiden, og det var også slik jeg ble aktiv i Venstre.

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- Hvem er dette?
- Indonesia består av cirka hvor mange øyer?
- Hva heter den første afrikaneren som ble tildelt Nobels fredspris?
- Når ble Verdens handelsorganisasjon (WTO) etablert?
- Hvem har skrevet boka «Røtter» om slaven Kunta Kinte?
- Hva heter det finske motstykket til Norad?
- Hvilket land hadde Filippinene som koloni fram til 1898?

FOTO: ERIC MILLER/WORDLE ECONOMIC FORUM MILLER@AFRICA.COM

- Hvilket land i verden produserer mest av planten khat?
- På engelsk heter Elfenbenskysten Ivory Coast. Hva heter landet på fransk?
- Når på året feires det brasilianske karnevalet?
- I hvilken by i Palestina opererer den norskledede observatørstyrken TIPH?
- Når ble Brasil selvstendig?
- Hvilken tyrkisk leder flyttet hovedstaden fra Istanbul til Ankara?
- Hvor mange stjerner er det i det kinesiske flagget?

FOTO: CHRISTOFFER JOHNSON

- Hvilket år ble Indias tidligere president Rajiv Ghandi drept i et bombeattentat?
- Og hvem mistenkes for å ha gjennomført attentatet? Hva heter presidenten i Ghana?
- Hva heter instrumentet man måler luftfuktighet med?
- Hvilket år ble kvinnefotball først anerkjent av FIFA?
- Afghanistan har to offisielle språk – hva heter de?
- Skrives somalisk med latinske eller arabiske bokstaver?

Ekspertnøtter

- Hva heter hovedstaden i Surinam?
- Hva heter den ferske svenske bistandsministeren?
- Hvor mange land i verden staves med fire bokstaver (på norsk)?

FOTO: SERGIO LUIZ / CC-2.0

Svar: 1: Pranab Mukherjee, president i India. 2: 17500. 3: Albert John Lutuli. 4: 1995. 5: Alex Haley. 6: Finnida. 7: Spania. 8: 1991. 9: LTTE. De famliske tigrerne. 10: Hygrometer. 11: 1960. 12: Pashto og Dari. 13: Latinske. 14: Etiopia. 15: Côte d'Ivoire. 16: Februar/mars. 17: Hebron. 18: 1822. 19: Mustafa Kemal Atatürk. 20: 5

Ekspertnøtter: 1: Paramaribo. 2: Hilllevi Engström. 3: 10 – (Kuba, Peru, Fijl, Irak, Iran, Oman, Kina, Laos, Mali og Togo).

38 Bakerst

Bokanmeldelse:

Ujevn bistandskritikk

Av Terje Vigtel

BOKA TIL Morten Traavik presenteres av forlaget som «et nådeløst ærlig oppgjør med bistandskulturens og den systematiserte godhetens innerste vesen». «Djevelen er en fallen engel» er, fortsatt ifølge forlaget, en «dypt personlig vinklet, amoralsk og nærgående psykoanalyse av bistandens sjel.»

En mer floskelfylt og svulstig introduksjon kan knapt lages. Det er allerede skrevet mange kritiske bøker om bistand. Noen har vært relevante og treffende. Andre har fremstilt bistand og bistandsarbeidere med stereotyper som det er lett å le av og ta avstand fra. Klassikerne i denne sjangeren er Egil Ulateigs «Den kvite mann i Afrika» og Per Olav Reintons «Den gode europeer», begge skrevet tidlig i på 1970 tallet.

Boka handler om Traavik sitt prosjekt «Miss Landmine». Prosjektet gikk ut på å oppsøke landmineskadde kvinner i Angola og Kambodsja for å arrangere missekonsurranser for dem. Traavik opplevde en voldsom interesse for prosjektet. Noen var rasende, andre jublet. Men Traavik fikk den oppmerksomhet han ønsket.

I denne boka går han i svart og viser en voksende tvil om egne motiver

bak prosjektet. Han beskriver seg selv som en ekte kverulant med en inngrodd vilje mot å være som andre. Han er utvilsomt ærlig og sier selv at han bygger sitt selvbilde på å være i privilegert opposisjon.

Boka er også ment som et oppgjør med bistandsbransjen. Det er ikke mye i bistanden som finner nåde for forfatterens kritiske og nedlatende blikk. Mye er velkjente og ikke-kontroversielle synspunkter. Det er ikke oppsiktsvekkende å mene at kunnskap om land og kultur er nødvendig. Heller ikke at det er ulike motiver bak de som velger å tilbringe store deler av sitt yrkesliv i et fattig land eller at bistandsavhengigheten er en av bistandens skyggesider. Forfatteren har også laget sin egen versjon av en av

Men det er også deler av boka som trekker opp interessante problemstillinger som burde inspirere til seriøs oppfølging blant både mottakere og givere av bistand.▶▶

Morten Traavik:
Djevelen er en fallen engel.
Historien om Miss Landmine.
Aschehoug
forlag 2013

Les mer:
Les intervju med Morten Traavik på side 16

bistandsharseleringens gjengangere: «Å kurere effektene av kolonialisme med bistand er på mange måter som å voldta noen og deretter gjøre dem heftet på smertestillende etterpå»

Boka er til dels langtekkelig. Det er mye oppramsing av elendighet, menneskers svakheter og beskrivelser av forfatterens egne aktiviteter og tvisyn. Men det er også deler av boka som

trekker opp interessante problemstillinger som burde inspirere til seriøs oppfølging blant både mottakere og givere av bistand.

Jeg har sjelden lest bedre beskrivelser av det tradisjonelle afrikanske samfunn som utlendinger sjelden forstår noe av og som mange afrikanere tviler på om de vil forstå. Drivkrefter, normer og hva som hindrer utvikling og endring har Traavik fått større innsikt i enn mange andre.

Omtalen av det elitestyrt samfunnet som har vokst frem som et resultat av oljeinntektene i Angola er klagjørende og god. Særlig for de som lurer på hvorfor landet som er den nest største oljeproduzenten og den tredje største økonomien i Afrika sør for Sahara samtidig har en befolkning der 60 prosent lever på mindre enn 2 dollar om dagen.

Traavik har formuleringsevner og blikk for å observere det andre ikke får med seg. Dersom han hadde skrevet mer om dette og mindre om egen person og eget behov for å bli oppfattet som kontroversiell, kunne det ha vært en bok vel verdt å anbefale. ■

Bokanmelderen er tidligere avdelingsdirektør i Norad.

Norge har i flere år sekundært spesialister til å arbeide i Verdensbanken for en kortere periode. Formålet med ordningen er å styrke bankens innsats på områder som er prioritert fra norsk side, bygge opp erfaring innenfor utviklingssamarbeid, bidra med internasjonal kompetanse i norske miljøer gjennom sin innsikt i Verdensbankens virksomhet og utgjøre en ressurs base for fremtidig rekruttering av nordmenn til Verdensbanken. Rekrutteringen blir foretatt av Utenriksdepartementet, men det er Verdensbanken som er arbeidsgiver og som administrerer ordningen.

Sr Energy Specialist (Hydropower),

GG Level, Africa Region Energy Unit (AFTG1/2) TOR #021

Seeking an experienced Sr Hydropower Specialist to work on hydropower projects' development and implementation, and advisory services in countries within the Africa Region. The candidate is expected to develop, assess, and advise on broad strategy, but also to implement solutions and supervise projects in a practical, effective and efficient manner. In addition, the candidate will play a significant role in the unit's research agenda on renewable energy, particularly hydropower.

Minimum Master's Degree in engineering, or other energy related field and at least 8 years of relevant experience in hydropower with demonstrated ability to engage credibly on the range of issues in the hydropower energy field preferably in developing countries. Direct experience in hydropower energy development; hands-on project management experience; solid demonstrated integrative and interface skills with issues such as economic growth, gender equality, environmental sustainability, and post conflict and fragile situations.

Eligible and qualified candidates may review full job description and apply on-line for these two positions at www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/stillinger.html. The closing date is 6 Dec., 2013.

Both positions are for 2 years, with a possible extension for another year. Working place is Washington. The positions are reserved for nationals of Norway.

Economist

Grade GF, Development Research Department, Poverty and Inequality Team (DEGRG/DECPI) TOR #120

Seeking an experienced Economist to work on analysis and measurement of the World Bank Group's new goals of ending poverty and boosting shared prosperity. This position will also involve research on data collection and survey methods, particularly using new survey technologies and experimental poverty measurement. With regards to survey methods, this position will also be linked to the Living Standard Measurement Study (LSMS) program on household survey data collection, data harmonization, and related methodological research on surveys.

Minimum Master's Degree (or PhD) in Economics or related discipline and at least five years of relevant experience in statistics, econometrics, development economics, impact evaluations and survey methods. Familiarity with international data sets on poverty and inequality, such as PovCal, LIS, SEDLAC and IPUMS databases.

Julens gavepakke fra TANZANIA

- Rettferdig kaffe, 250 g
- Tradisjonell te, 250 g
- Brunt sukker, 350 g
- Liten duk av bomull med afrikansk trykk
- Håndmalte kort

Ekstra tilbehør: kaffe- og sukkerskje utskjært i tre og masaismykker. Alt er laget i Tanzania og pakkes i en eske som sendes rett hjem til den som skal ha gaven. Bestill nå så kommer det frem til jul:

info@wild-tracks.com
www.wild-tracks.com

280 kr
INKL. PORTO

THE WORLD BANK

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Rannveig Knutsdatter Formo er ansatt i Miljøvern-

departementets Klima- og skogprosjekt. Hun har tidligere jobbet med miljøinformasjon ved GRID-Arendal - et samarbeidssenter til FNs Miljøprogram hvor hun har bidratt til en rekke FN publikasjoner. Hun skal nå jobbe med Regjeringens Klima- og Skogprosjekt hvor hun tar over Vietnam og Myanmar porteføljen. Hun skal også jobbe med UN-REDD samarbeidet, samt ulovlig hogst og annen miljøkriminalitet.

Anki Wood er ny sjefredaktør og ansvarlig utgiver i det svenske bladet OmVärlden.

Hun overtar etter Jesper Bengtsson som har styrt Bistandsaktuelt søsterpublikasjon i Sverige i tre og et halvt år.

Geir Olav Lisle er ansatt som assisterende generalsekretær og organisasjons-

direktør for Flyktninghjelpen. Lisle kommer til Flyktninghjelpen med bred erfaring fra lederstillinger Norges Røde Kors og ADRA. Lisle er i dag avdelingsdirektør i Husbanken region øst, og har tidligere innehatt lederstillinger i humanitære organisasjoner. Han har også gjort humanitært arbeid i Pakistan.

Plan Norge har ansatt **Olaf Thomassen** (47) som ny generalsekretær

etter **Helen Bjørnøy**. Siviltøkonomien var aktiv Venstrepolitiker i årene 2002-2011. Han har hatt

Bistandsbyrå-krat blir blogger

Terje Vigtel har etter 40 år med bistandsarbeid, hvorav 13 år på ulike ambassader i Afrika og mange år som sjef for Norads avdeling for sivilt samfunn, opprettet en blogg om bistand og utvikling.

– Hvorfor har du startet en blogg?

– Mitt eget lille prosjekt er å finne ut

om min kompetanse og erfaring er av interesse også etter at jeg sluttet i Norad. Men først og fremst ønsker jeg å bidra i den løpende debatt om fremtidig innretning av bistanden. Jeg håper at den nye regjeringen ikke bare er opptatt av å vise politisk profil med å kutte i budsjettet. Etter min mening er det behov for å endre profil og prioriteter i tråd med erfaringer om hva som nytter og ikke nytter. Jeg mener å ha erfaring og kunnskap om resultater både innen samfunnsutvikling og fattigdomsbekjemping som vi ikke har vært gode nok til å formidle. Det er en ambisjon å få dette beskrevet på bloggen neste år.

– Hvordan har responsen vært?

– Jeg har mange lesere og antallet øker hele tiden. De fleste gir positive tilbakemeldinger, selv om noen synes jeg er i overkant kritisk til bistanden og bistandsbransjen. Jeg får mailer hver dag fra folk som stiller spørsmål og vil diskutere synspunkter. I tillegg blir jeg invitert til møter og bedt om å holde foredrag. Det mest interessante er kanskje at jeg i økende grad møter personer og grupperinger som ikke er en del av den Norad/UD-finansierte bistandsbransjen. Det er mange der ute som ønsker å bidra og som har mange interessante synspunkter av betydning for utviklingssamarbeidet.

Terje Vigtels blogg finner du her: www.bistandogutvikling.blogg.no

flere sentrale roller i næringslivet, senest som leder for rådgivning knyttet til samfunnsansvar og bærekraft i Skandinavia i det globale konsultantselskapet Steria.

Vidar Keyn er ny styreleder for ADRA Norge. Keyn har fra før syv års fartstid fra ADRA's styre. Til daglig er han leder for handelsavdelingen ved den Amerikanske ambassaden i Oslo.

Hilde Arntsen er ansatt som førsteamanuensis i Seksjon for utviklingsstudier ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Hun er medieviter og Afrika-forsker og er ansatt i engasjement som førsteamanuensis. Hun har tidligere arbeidet ved Universitetet i Bergen og ved Universitetet i Oslo.

Lars Leer er nå førsteamanuensis i Seksjon for utviklingsstudier ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Han er antropolog, og han forsker på Latin-Amerika. Han har fått et nytt årsengasjement som førsteamanuensis. Leer har tidligere blant annet arbeidet for Høgskolen i Finnmark, Universitetet i Bergen og Peace Brigades International.

Axel Borchgrevink er ny seksjonsleder i Seksjon for utviklingsstudier ved Høgskolen

i Oslo og Akershus (HiOA). Han er antropolog, og han har blitt ny seksjonsleder. Borchgrevink har tidligere vært ved Norsk utenrikspolitisk institutt, Senter for utvikling og miljø ved universitetet i Oslo og i Utviklingsfondet.

Hanne Svarstad er ny førsteamanuensis i Seksjon for utviklingsstudier ved

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Hun er forsker på miljø og utvikling i Afrika og er ansatt som førsteamanuensis. Hun har blogget om det på www.hannesvarstad.com. Svarstad har bakgrunn fra Universitetet i Oslo og Norsk institutt for naturforskning.

Tørris Jæger er ansatt som ny utenlandssjef i Norges Røde Kors.

Han tar over stillingen etter **Leni Stenseth**. Jæger har mange års erfaring fra Røde Kors og ICRC, både fra felt og fra ulike lederstillinger. Han har vært ansatt som nødhjelpssjef siden 2008 og de siste månedene har han også vært konstituert utenlandssjef.

ÅRETS FAGBLAD 2013

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

28.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

**BISTANDS-
AKTUELT**

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Bildeansvarlig:

Espen Røst
even.tomte@gmail.com

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Espen Røst
espenrost@gmail.com

Anne Håskoll-Haugen
anne_hh@me.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg

Internett:

www.bistandsaktuelt.no
Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)
23 98 02 37 (redaksjon)
23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no
harg@norad.no

E-post annonser:

Medier og Ledelse AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 19. november 2013

Opplag denne utgaven:

18 900 eksemplarer

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 20. desember 2013

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

Dette bildet av Ahmed Jama ble tatt 28. august i år, halvannen uke før The Village ble angrepet av al-Shabaab og femten mennesker ble drept. Nå har Jama gjenåpnet restauranten, med hjelp fra stjernekokk René Redzepi og hans kolleger på Noma i København. FOTO: FARAH ABDI WARSAMEH/AP/NTB SCANPIX

– Jeg er ikke redd

På ett år er restauranten The Village i Mogadishu angrepet av islamistene i al-Shabaab to ganger. 29 mennesker er drept. Men restauranteier Ahmed Jama gir ikke opp. Nå får han hjelp av en dansk Michelin-restaurant. **Av Espen Røst**

Etter terrorangrepet mot kjøpesenteret Westgate i Kenyas hovedstad, fikk al-Shabaab ny oppmerksomhet internasjonalt. Men i Somalia har islamistgruppa drevet omfattende terrorvirksomhet helt siden de ble drevet ut av Mogadishu i 2011. Nesten hver uke kommer det nye meldinger om blodige angrep i det konfliktherjede landet.

En av dem som har fått erfare terroren er restauratøren Ahmed Jama. I september 2012 ble restauranten hans, The Village, nær den idylliske Lido-stranden i Mogadishu, angrepet: 14 mennesker ble drept. Under ett år

senere ble restauranten angrepet på ny. Da endte det med 15 dødsopfer. Jama er likevel fast bestemt på å opprettholde driften.

– Jeg er ikke redd for terroristene i al-Shabaab. De skal ikke få stoppe meg, sier Ahmed Jama til Bistandsaktuelt.

Allerede gjenåpnet

Jama valgte å returnere til hjemlandet fra London i 2008. Den somaliske restaurant-gründeren ønsket å bidra til stabilisering og gjenoppbygging: *Med arbeidsplasser og god mat.*

På en skurrete telefonlinje fra Mogadishu forteller han at The Village allerede er gjenåpnet etter det siste dødelige angrepet. Han har styrket vakholdet, på ny har kundene begynt å komme for et godt måltid. – Folk er nok fortsatt litt skeptiske, men jeg håper det vil gå bedre etter hvert. The Village er bevis for at denne byen er i ferd med å normaliseres, sier Jama.

Det var Jamas pågangsmot som brakte ham til København i sommer, bare noen uker før det andre angrepet. Da mannen bak det som en rekke ganger er omtalt som «verdens beste restaurant», Noma i København, hørte historien om den somaliske restauratøren som forlot en veldrevet London-restaurant – for å flytte hjem til Mogadishu, ble han imponert. René Redzepi inviterte Jama til å holde foredrag på Mad Symposium, en årlig matfestival i den danske hovedstaden.

«Når folk snakker om Somalia, så hører man bare om pirater og ekstremister. Jeg ville forandre på det, og dro hjem for å skape en bedre hverdag og muligheter for Somalias unge», uttalte Jama under foredraget. Den somaliske restauratøren påpekte at han ønsket å utfordre de stereotype beskrivelsene av hjemlandet.

– Jama kjempet ikke for Michelin-stjerner, han ønsket bare å gjøre noe bra for folket sitt; bringe dem sammen rundt et bord for en god opplevelse, sier Gabe Ulla.

Sammen med Nomas sjefkokk er han en av initiativtakerne bak matfestivalen Mad Symposium. Men to uker etter foredraget i København smalt det for andre gang på The Village. To eksplosjoner drept 15 mennesker og etterlot seg minst 20 såret.

Sjefkokk på gourmetrestauranten Noma, René Redzepi, ble imponert av Ahmed Jamas pågangsmot.

FOTO: NOMA, KØBENHAVN

– Da vi hørte at restauranten var bombet igjen, ble vi helt skrekkslagne. Vi bestemte umiddelbart at vi måtte hjelpe, forteller Ulla.

Michelin-kokk Redzepi gikk i spissen for en innsamlingsaksjon for å bidra til gjenoppbyggingen.

– Men er det ikke et dilemma å bidra til å holde en restaurant som har vært utsatt for gjentatte terrorangrep åpen?

– Nei, det kan jeg ikke se at det er. Ja, det har vært to forferdelige tragedier, men jeg kan ikke tenke på Ahmed som noe annet enn en positiv kraft. For å skape forandring trenger man folk som er villig til å møte utfordringer. Jeg håper virkelig han lykkes: Å få muligheten til å spise på The Village en gang ville være fantastisk. Selv om sikkerhetssituasjonen i Mogadishu er svært vanskelig, er ingenting umulig. Det er Jama et levende bevis på, sier Ulla.

Jama forteller at støtten har vært essensiell for gjenåpning av restauranten; til å betale lønninger, oppussing – og for å gi et håp for fremtiden.

– Men er du ikke redd for at islamistene skal angripe igjen?

– Nei. Man kan ikke gå rundt og være redd for dem. Om de angriper på ny, og jeg overlever det angrepet – vil jeg åpne igjen. Så lenge jeg lever vil denne restauranten være åpen. ■

« Så lenge jeg lever vil denne restauranten være åpen. »

Ahmed Jama, sta og uredd restauratør